

uitgave van het Bisdome Haarlem-Amsterdam

OKTOBER
2020

4

SAMENKERK

6

Bisschop: wat ik
u zeggen wil

17

30 jaar
parochiële
vriendschap

31

Heilige Corona,
zing voor ons...

uitgave van het bisdom Haarlem-Amsterdam

OKTOBER
2020

4

SAMENKERK

In dit nummer

Wat ik u
zeggen wil

4

'Wat ik u zeggen wil' is de nieuwe titel voor de vaste bijdrage van onze nieuwe bisschop. In zijn eerste column wenst hij ons een genadetijd toe in deze coronatijd.

Colofon

SamenKerk is het magazine van het Bisdom Haarlem-Amsterdam en verschijnt zes keer per jaar. Nummer 4 • Jaargang 45
De volgende uitgave verschijnt op 17 december 2020.

Redactie

Eric van Teijlingen (hoofd- en eindredactie), Carolien Hoogenboom, Maurice Lagemaat, Petra Vermeer (redactiesecretariaat).

Medewerkers

Mariska Adrichem, Anneke van Assema, Anneke Donkers, Leo Fijen, Dick Hogenhout, Corine van der Loos, Marcel Poorthuis.

Redactieadres

SamenKerk • Postbus 1053, 2001 BB Haarlem
Telefoon • 023-5112600 Fax • 023-5112629
IBAN • NL86 ABNA 0230 8523 19
E-mail • samenkerk@bisdomhaarlem-amsterdam.nl
www.bisdomhaarlem-amsterdam.nl

Abonnement

Abonnementenadministratie • 023-5112600.
Zes nummers *SamenKerk* • € 30,- per jaar
Zes nummers *SamenKerk* in het buitenland
€ 36,- per jaar

Zieken bezoeken en rouwenden troosten zijn kerntaken van iedere parochie. Hoe doen ze dat in IJmuiden en Langedijk?

Vrijwilligers
actief

10

Advertenties

Borgerpark Media
Postbus 8027, 6060 AA Posterholt
Telefoon • 0475-711362
E-mail • info@borgerparkmedia.nl
www.borgerparkmedia.nl

Grafisch ontwerp / technische realisatie

Impulsar strategy & design • www.impulsar.nl
Vanderperk Groep • www.vanderperk.nl

Fotografie cover: uit *De KoepelKathedraal van Haarlem* (pagina 102).

Niets uit deze uitgave mag zonder toestemming worden overgenomen. Van sommige teksten en illustraties is de herkomst niet te achterhalen; verantwoordelijken kunnen reageren via het redactieadres.

De Heilige Geest:
Heer en
levendmaker

12

Ik geloof in de H. Geest, zeggen we in het credo. Daar is veel over te zeggen.

30 jaar
parochiële
vriendschap

17

Twee parochies, Wieringermeer en Bad Berka (Duitsland), onderhouden al dertig jaar vriendschap.

Heilige Corona,
zing voor ons...

31

Dit voorjaar componeerde Jos Martens een mis ter ere van Corona. SamenKerk laat horen hoe die klinkt.

En verder

- 6 Kort nieuws
- 8 Nieuwe medewerkers
- 9 Nieuws van de kathedraal
- 16 Parels uit de schattengrot
- 20 Inspiratie
- 22 Jongeren
- 23 Leo Fijen
- 24 Mensen in coronatijd
- 28 Puzzel
- 29 Geboekt
- 33 Van onderop
- 34 Caritas licht Ernst Meyknecht na aan 't hart
- 36 Kerkbalans
- 37 Heiloo
- 38 Personalía

Mijn wensen voor u in coronatijd

De coronapandemie is zeker nog niet ten einde. Dagelijks zijn er nieuwe uitbraken in de wereld, dan hier, dan daar, en grote delen van Europa kleuren geel of oranje: veiligheidsrisico's! De scholen konden weer opengaan en ik wens alle kinderen en jongeren en hun leraren een goed en gezond nieuw school- of studiejaar toe! Ook de kerken in ons bisdom doen er alles aan om u goed en veilig te ontvangen, aan de hand van het protocol dat de Nederlandse bisschoppen met deskundige hulp hebben opgesteld. De coronatijd stelt ons voor uitdagingen, maar biedt ook een kans om God te ontmoeten.

Genadekans

Ik wens iedereen van harte toe dat deze coronatijd ook een genadekans mag zijn. Want voor veel mensen in onze samenleving geldt dat zij niet alle activiteiten weer kunnen oppakken zoals vóór de coronatijd: we moeten grote groepen vermijden, thuiswerken is voor velen de norm, niet alles voelt even veilig, de Nederlander bleef dicht bij huis in de vakantietijd en het uitgaansleven blijft nog steeds beperkt. Heel wat mensen voelen door die situatie weliswaar nog steeds een

spanning in hun dagelijks leven en voor nogal wat mensen is het leven minder afwisselend en rustiger geworden. Maar dat kan ook een voordeel zijn.

Onrustig en opgejaagd?

Wie zich af en toe opgejaagd voelt door al het coronagedoe, zou eens even rustig kunnen gaan zitten, een paar keer diep ademhalen en die zorgen en die onrust bewust in de handen van de goede God mogen leggen. Doe als paus Johannes XXIII die na zijn pausverkiezing in 1958 nogal nerveus werd en niet kon slapen van de zorgen van de hele katholieke Kerk, die nu op zijn schouders waren komen te liggen: innerlijk hoorde hij een stem, de stem van Jezus die hem zei: "Angelo,

"Het is *Mijn* Kerk; ga jij maar rustig slapen" sprak de innerlijke stem van Jezus tegen de pas gekozen paus Johannes XIII. Van paus Franciscus is bekend dat hij een beeldje van de slapende Sint Jozef in zijn privévertrekken heeft ter bevordering van zijn nachtrust.

Foto: Hernán Azócar

Angelo (dat was zijn eigen roepnaam), de Kerk is niet van jou, het is *Mijn Kerk*; ga jij maar rustig slapen". Beklemt het je? Benauwt het je, die coronapandemie? Geef het af, geef het over! We zijn in Gods hand! Laat je hart niet verontrust worden!

De unieke kans van de coronatijd

Als er minder drukte en afwisseling is in de coronatijd: prijs de Heer! Dat is een unieke kans om iets meer in je zelf te keren, te reflecteren, te overpeinzen en te bidden. Als alles heel snel gaat en er veel afwisseling is, leven we (bijna) vanzelf oppervlakkiger. Alles flitst dan voorbij, het een na het andere en dat is vaak te veel en het gaat te snel om het goed in je op te nemen. Maar op de momenten dat we langzaam gaan en meer in het moment leven – zoals dat ons kan gebeuren bij heel bijzondere gebeurtenissen van ons leven, bij vreugde en verdriet – gaan we meer de diepte in, we beleven alles anders, méér... en dat zijn de momenten die we niet vergeten en die ons iets te bieden hebben. Het grote manco van onze tijd is dat die snel gaat en veel afwisseling biedt, maar niet tot diepgang leidt.

Zonder woorden

Het rustig zitten in de grote ruimte van een mooie kerk, misschien voor het tabernakel waar de Heer onder ons aanwezig is, kan een mens veel bieden. Je hoeft niet eens zo veel te zeggen, het mag woordeloos, eenvoudig. Je mag doen zoals die boer deed die steeds zo lang in de kerk zat en die antwoordde toen de pastoor van Ars hem vroeg wat hij daar deed: "Ik kijk naar Hem en Hij kijkt naar mij". Dat is al genoeg! En ga er maar van uit dat Hij gaat werken in je ziel, als je daar zo rustig zit, wat bidt en overweegt, je zorgen bij Hem neerlegt.

**Op de momenten
dat we langzaam
gaan en meer in het
moment leven,
gaan we meer
de diepte in**

En dat is dan misschien ook wel een goed advies voor de coronatijd: geef wat meer tijd aan gebed, bijzonder het gebed van overgave, waarbij je je leven in Gods handen legt. En ga – als je kunt – wat vaker naar de kerk. Zo'n stille, rustige doordeweekse Mis heeft je veel te bieden. Je bent nooit alleen. De Heer is er ook, Hij is bij je.

Ik wens u vrede, rust, innerlijke vreugde, gezondheid in deze coronatijd! ■

Bisschop Johannes Hendriks

Een gebed van overgave (Charles de Foucauld)

Vader, Ik verlaat mij op U,
doe met mij wat Gij goedvindt.
Wat Gij ook met mij doen wilt, ik dank U.
Tot alles ben ik bereid, alles aanvaard ik,
als Uw wil maar geschiedt in mij
en in al uw schepselen:
niets anders verlang ik, mijn God.
Ik leg mijn leven in uw handen,
ik geef mij aan U, mijn God,
met heel de liefde van mijn hart,
omdat ik u bemin,
omdat het voor mij een noodzaak
van liefde is mij te geven,
mij zonder voorbehoud op U te verlaten,
met een oneindig vertrouwen:
want Gij zijt mijn Vader.

Willibrordzondag 2020

In de Schriftlezingen van Willibrordzondag (dit jaar op 8 november) verkondigt Jezus de komst van het Rijk Gods. Wanneer dat precies zal zijn, zegt de Schrift niet. Wel dat het onverwacht zal zijn en mensen op verschillende manieren zal treffen. De gelijkenis over de slimme en dwaze bruidsmisjes vertelt plastisch hoe het bij de komst van het Koninkrijk Gods zal toegaan. Houden wij onze lampen brandend, als we komende vanuit verschillende kerken, samen de Heer tegemoet gaan? Op Willibrordzondag staat de oecumene tussen de verschillende kerken en geloofsgemeenschappen in Nederland centraal. Er wordt een deurcollecte gehouden voor de Katholieke Vereniging voor Oecumene. Info: www.oecumene.nl

Foto: KN/Jan Peeters

Kardinaal Simonis overleden

Op 2 september 2020 overleed kardinaal dr. A.J. Simonis op de leeftijd van 88 jaar. Van 1970 tot 1983 was hij bisschop van Rotterdam en daarna tot zijn emeritaat in 2008 aartsbisschop van Utrecht. Op 25 mei 1985 werd hij kardinaal gecreëerd. Kardinaal Simonis werd op 10 september begraven op de Sint-Barbarabegraafplaats te Utrecht.

Nieuw kerkelijk B-jaar

Met de Advent (dit jaar op zondag 29 november) begint een nieuw kerkelijk jaar. Het komend liturgische jaar is een zogeheten B-jaar. De zondagse evangelieteksten zijn vooral genomen uit het evangelie van Marcus. Omdat het een korter evangelie is dan dat van Matteüs (A-jaar) en Lucas (C-jaar) wordt in de zomermaanden gelezen uit het zesde hoofdstuk van het evangelie van Johannes. Het Marcusevangelie wordt gedateerd rond het jaar 70 en door veel deskundigen gezien als het oudste van de vier evangeliën. De tekst was waarschijnlijk bedoeld voor niet-joodse christenen, omdat allerlei zaken die voor joden of voor joodse christenen bekend verondersteld mogen worden door de evangelist worden toegelicht (zoals bijvoorbeeld de uitleg van de rituele wassingen in hoofdstuk 7 verzen 3-5).

Symposium Financiële ethiek

Op 4 september organiseerde het Centrum voor de Sociale Leer van de Kerk een symposium met de titel 'Financiële ethiek na de kredietcrisis?'. In de vijf lezingen kwam aan de orde in hoeverre financiële- en aanverwante instellingen zich laten leiden door het huidige economische en financiële systeem, de gevolgen voor de samenleving, het omgaan met dilemma's, een toekomstvisie op de ethiek en de persoonlijke verantwoordelijkheid in de financiële wereld. Het symposium is terug te zien op kathedraal-TV. Info: www.cslk.nl

15 november Caritaszondag

Caritaszondag en de Werelddag van de armen zijn dit jaar op 15 november met als thema: Strek je hand uit naar de arme (Sir. 7,32). Dat is wat juist nu in veel parochies gedaan werd toen allerlei mensen in de problemen kwamen door corona: geen werk, ziekte en sterven, eenzaamheid, financiële problemen. Nu de crisis aanhoudt wordt voor veel mensen de nood steeds groter. Wat kun je als parochie doen? Veel, denk aan een speciale collecte, concrete hulp, aandacht, maar ook gebed.

Binnenkort op de bisdom-website de boodschap van de paus voor de Werelddag van de armen.

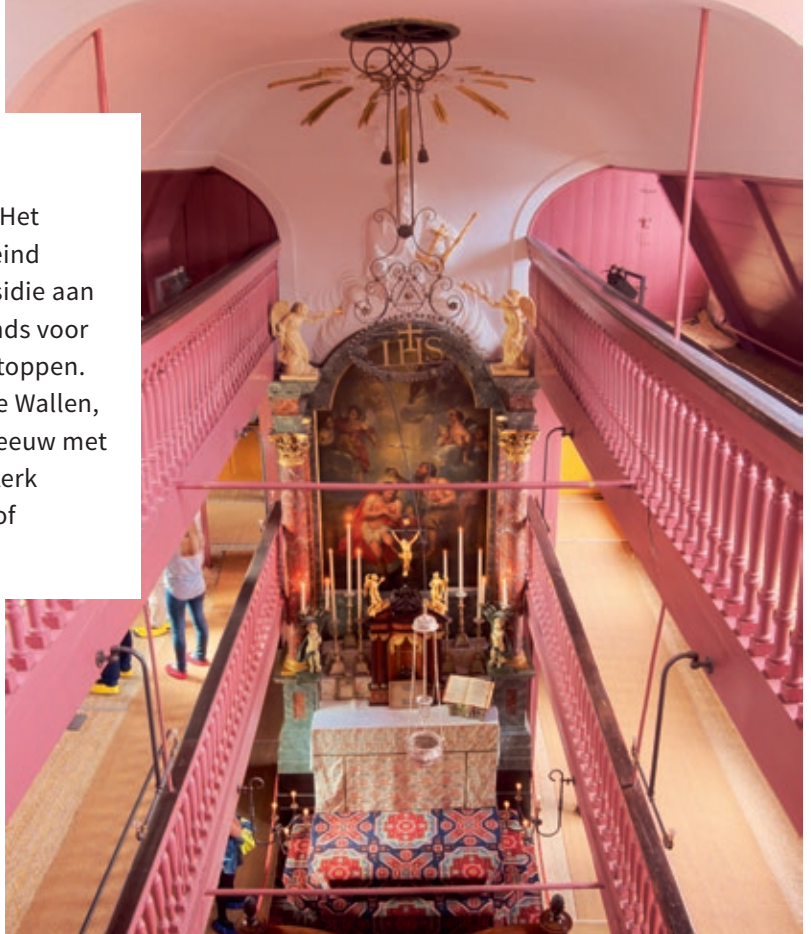

Ons' Lieve Heer gered

Ons' Lieve Heer op Solder wel te verstaan. Het gemeentebestuur van Amsterdam heeft eind augustus besloten de gemeentelijke subsidie aan dit museum voort te zetten. Het Amsterdams Fonds voor de kunst had de gemeente geadviseerd deze te stoppen. Museum Ons' Lieve Heer op Solder, midden op de Wallen, toont een origineel woonhuis uit de zeventiende eeuw met op de zolderetage een volledig ingerichte schuilkerk uit de tijd dat katholieken niet openlijk hun geloof mochten belijden. Info: www.opsolder.nl

50 jaar kerkleraressen

We kennen in de Kerk naast zaligen, heiligen en martelaren ook de titel 'kerkelaar' of 'kerklerares'. De paus kan deze titel verlenen aan mensen (vaak ook zalig of heilig verklaard) die in hun leven door hun heiligheid, hun trouw aan de kerkelijke leer en hun grote geleerdheid uiting hebben geven aan bijzondere inzichten. Het was paus Bonifatius VIII die in 1295 deze titel voor het eerst verleende aan vier kerkvaders. Inmiddels is deze lijst uitgebreid tot het huidige aantal van vijfendertig. Op initiatief van de heilige paus Paulus VI werden in 1970 – dit jaar vijftig jaar geleden – de eerste vrouwen tot kerklerares benoemd: Theresia van Avila en Catharina van Siëna. Later werd ook aan Theresia van Lisieux en Hildegard von Bingen deze eretitel verleend.

Wereldmissiemaand 2020

Oktober is in de wereldkerk de wereldmissiemaand. Temidden van grote problemen als honger, armoede, terreur en de coronapandemie in West-Afrika wil Missio Pauselijke Missiewerken onder het motto 'Gelukkig de vreedstichters', genomen uit de zaligsprekingen (Mt. 5,9), stemmen van hoop laten horen. Niger en Nigeria waren lange tijd, samen met buurlanden in de Sahelregio, een voorbeeld van vreedzaam samenleven. Maar de laatste jaren is die vrede onder druk komen te staan. Christenen en moslims zetten zich actief in voor vrede en gerechtigheid. Info: www.missio.nl (doorklikken naar 'wereldmissiemaand').

Herdenking omgekomen vluchtelingen

Op zondag 1 november 2020 is er om 15.00 uur in de Mozes-en-Aäronkerk (Waterlooplein 207, Amsterdam) een oecumenische herdenking van omgekomen vluchtelingen aan de Europese grenzen. Mensen die op zoek waren naar een beter en veiliger leven, maar onderweg verdronken op zee of op andere manieren onderweg omkwamen, worden herdacht en hun namen worden genoemd. Vanwege de coronamaatregelen is reserveren noodzakelijk (via: info@santegidio.nl).

Nieuwe bisschop, nieuwe directe medewerkers

Begin juni heeft de nieuwe bisschop, mgr. Jan Hendriks, nieuwe mensen benoemd op enkele kaderfuncties in een bisschoppelijke curie: die van vicaris-generaal en van kanselier. Wat houden deze functies in? En wie zijn de nieuwe functionarissen? In september zijn ook twee vrouwen benoemd als vicekanselier.

Vicaris-generaal

Sinds 5 juni vervult Bart Putter (43) de functie van vicaris-generaal.

In deze functie werkt hij direct onder de bisschop, waarmee hij deelt in de bevoegdheden en het gezag van de bisschop. Hij kan als diens plaatsvervanger handelen. Vanuit die functie mag hij de kerkelijke titel van 'monseigneur' voeren als het betrekking heeft op die functie. Het is niet de eretitel die een priester bijvoorbeeld als erekapelaan van zijne heiligheid van de paus wegens verdiensten kan ontvangen. Daarom wordt deze titel in de katholieke volksmond wel eens 'een zwarte monseigneur' genoemd.

Als plaatsvervanger van de bisschop voert een vicaris-generaal veel overleg met de bisschop, de curie, pastores en parochies over allerlei onderwerpen en kwesties. Het hele bisdom heeft daarbij zijn aandacht. Putter: "Uiteindelijk doen we het allemaal vanuit ons geloof in Christus en is onze missie zoveel mogelijk mensen met Hem in aanraking te brengen en te zorgen dat de Kerk dienstbaar is aan die ontmoeting."

Kanselier

Een kanselier is, historisch gezien, het hoofd van een kanselarij, het bureau waar de oorkondes en andere documenten voor een vorst of instelling werden opgesteld. Zo werd een kanselier ook een hoge adviseur voor een vorst. Bij een bisdom is een kanselier het hoofd van het secretariaat. Op 5 juni jl. werd André van den Hout (57) in deze functie benoemd. Als kanselier stelt hij aktes op voor de bisdomcurie en is hij verantwoordelijk voor hun archivering. Tevens ondertekent hij verschillende officiële stukken,

Foto: Rob Touw

zoals personeelsbenoeringen, naast de bisschop of de vicaris-generaal, om de betrouwbaarheid ervan te waarborgen. Naast deze hoofdtaak is Van den Hout bisschoppelijk vicaris voor kerkrechtelijke aangelegenheden en officiaal (kerkelijk rechter voor huwelijksaangelegenheden - red.).

Twee vrouwelijke vicekanseliers

De kanselarij wordt verder versterkt door de benoeringen van Lisette van Oordt (61) en Lizette Romijn (33) tot vicekanseliers. Ze zijn werkzaam als coördinator van de bisschoppelijke machtigingen en de bestuursbenoeringen; communicatie en media hebben ook hun aandacht.

Carolien Hoogenboom

Eerste steen Bovenkerk

Twee jaar na de brand van de Sint-Urbanuskerk in Bovenkerk gaat het opbouwwerk van het kerkgebouw beginnen. Op 11 september zegende mgr. Jan Hendriks de 'eerste steen'. Deze handeling werd gadeslagen door onder meer de communicanten van de parochie, zoals deken Eugène Jongerden zei: "We herbouwen de kerk niet voor de huidige parochianen van Amstelland, maar ook voor de toekomstige generaties." De bouwwerkzaamheden zullen zeker twee jaren in beslag nemen.

Onthulling plaquette

Zondag 13 september hebben mgr. Jan Hendriks en pater Th. van Adrichem OFM in de Sint-Laurentiuskerk (Alkmaar) de gedenkplaat onthuld van de Martelaren van Alkmaar. De vijf franciscaanse geestelijken Daniël van Arendonk, Hadrianus van Gouda, Cornelis van Diest, Johannes van Naarden, Lodewijk Voets (of Ludovicus Boethuis) werden in oktober 1572 door Diederik Sonoy naar Enkhuizen overgebracht en aldaar door de geuzen gemarteld en opgehangen.

Elke parochie draait op vrijwilligers. Deze toegewijde groep mensen zet zich vele uren in voor het reilen en zeilen van de geloofsgemeenschap. In zeer diverse taken: van koster tot lector, van communicatiegroep tot parochiebestuurder. **SamenKerk** reist door het bisdom en vraagt: wat is uw taak in de parochie?

Eric van Teijlingen

Wat ik DOE...

Steun als rouw auw is

De doden begraven is ook zo'n werk van barmhartigheid. En iedere parochie krijgt er mee te maken: een uitvaart. Vele vrijwilligers van koster tot avondwakevoorgangers en het rouwkoor dragen graag bij aan een mooi afscheid. Maar wat daarna? In de parochie van Lange-dijk werd in 2008 een werkgroep opgericht om de zorg voor nabestaanden structureel vorm te geven. Gerda Bergen-Blom was tot januari van dit jaar voorzitter van deze werkgroep. Ze heeft met haar gezin zelf ervaren wat verlies met je doet. In 2000 overleed hun dochter Daniëlle. Bergen-Blom: "Onze taak binnen de parochie is om mensen die verlies hebben geleden, een luisterend oor te bieden, zodat ze hun verhaal kunnen vertellen. Desnoods opnieuw of steeds weer. We nemen daar ook echt de tijd voor en bepraten wat rouwen betekent, wat het met je doet en hoe mensen het ervaren." Zo'n zes tot acht weken na een uitvaart wordt contact gezocht met de nabestaanden met de vraag of er

Er komt iemand met me mee

Els de Leeuw en Rina Leurs zijn ieder ruim veertig jaar actief voor hun geloofsgemeenschap in IJmuiden, waar ze in de loop van de jaren diverse vrijwilligerstaken hebben verricht. Het bezoeken van zieke en oudere parochianen is daar één van. Zieken bezoeken is een werk van barmhartigheid en daarom is parochiële aandacht voor zieke en/of oudere en/of aan huis gebonden broeders en zusters van groot belang. Vanuit de Sint-Pieterskerk wordt door de dames aan parochianen die in een ziekenhuis verblijven een beterschapkaartje gestuurd. De Leeuw: "Dat wordt altijd door de mensen op prijs gesteld." Als iemand ziek thuis is, dan zorgen ze ervoor dat hij of zij het zogeheten 'zondagsbloemetje' krijgt, een bloemstuk dat bij de viering in de kerk nabij het altaar heeft gestaan en na afloop wordt bezorgd. "Soms reageren mensen wat bozig als ze ziek geweest zijn maar geen bezoekje of bloemetje hebben ontvangen," zegt Leurs, "maar we zijn niet altijd op de hoogte. Het is belangrijk dat dergelijke informatie ons bereikt. Als het even kan, gaan we natuurlijk op bezoek. Of het nu in het ziekenhuis is of in een van de zorginstellingen in IJmuiden of bij

Dekenaat Haarlem
Parochie Heilige Franciscus
Locatie Sint Pieterskerk
IJmuiden
Els de Leeuw (72)
Rina Leurs (81)
Ziekenbezoek

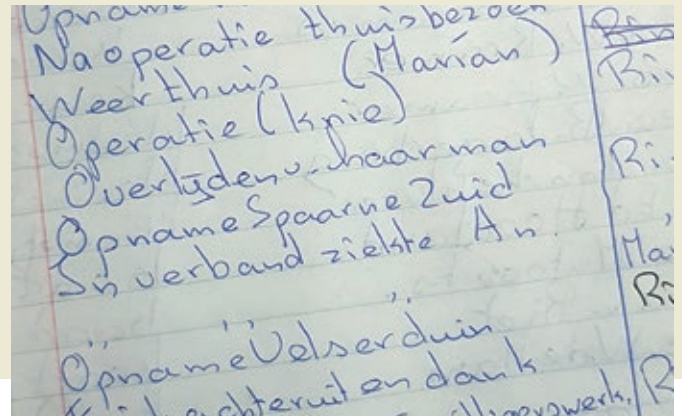

Foto: Eric van Teijlingen

de mensen thuis." De dames vinden het dankbaar werk. Ze doen het graag. En ze worden altijd welkom ontvangen. Leurs: "Je krijgt er veel voor terug. Ik doe dit vrijwilligerswerk voor de mensen. We praten over ziek en zeer, over onderzoeken en uitslagen en over wat ze meemaken." Komt het geloof ook ter sprake, dat mensen hierin kracht vinden? De Leeuw: "Soms wel.

Ik probeer het wel om ook over het geloof te spreken, over Jezus. Dat lukt de ene keer beter dan de andere keer. Hetzelfde geldt voor bidden, dat is fijn om te doen. Jezus is voor mij een voorbeeld en inspiratie bij dit vrijwilligerswerk, hoe Hij met de zieke mensen omging, hoe Hij aandacht had voor de mensen om Hem heen." Waarop Leurs aanvult: "Ik denk dat ik het niet alleen doe, er komt Iemand met me mee..." Als het gespreksonderwerp of de persoonlijke situatie om meer pastorale aandacht vraagt, of iemand wenst een ziekenzalving of -zegen, doen de dames een beroep op de pastores van de parochie. Op 1 oktober gaat er wat veranderen in IJmuiden als de fusie een feit is en de parochies van die regio één nieuwe Heilige- Franciscusparochie wordt. De dames hebben zich voorgenomen om de komende maanden de lijntjes met de zieke en oudere medegelovigen nog meer te versterken en het ziekenbezoek, dat door de coronatijd anders geworden is, weer meer structureel op te zetten. ■

**Dekenaat Alkmaar
Parochie
Sint Jan de Doper
Langedijk
Gerda Bergen-Blom (63)
rouwondersteuning**

behoefte is aan een gesprek. De meesten vinden dit fijn, sommigen zien er vanaf omdat ze zelf een grote familie- of vriendenkring hebben. "We bezoeken de mensen thuis, vaak voor een gesprekje van een uur. Soms gaan we wandelen

met ze, steken een kaars op en bidden wat, of bezoeken we het kerkhof, na gelang de behoefte. Mensen die rouwen ervaren vaak een gemis aan een luisterend oor om de pijn van het verlies te vertellen." Pijn zeker, want rouw is soms auw en rouwen is een fysieke arbeid. Daarover praat je niet makkelijk als iemand je vraagt 'hoe gaat het met je?'. "Bij rouwondersteuning bespreken we de (eerste) ervaringen hoe mensen reageren op mensen die verlies geleden hebben. Ook dat er verschil is tussen mannen-

en vrouwenverdriet. Woordgebruik rond rouwen is ook belangrijk. Op die vraag van hoe 'het met je gaat', zeggen mensen dan vaak 'goed' want de ervaring leert dat mensen geen tijd hebben om te luisteren hoe het nu écht gaat." Het aanvaarden van verlies vraagt om tijd en de leden van deze werkgroep helpen hun parochianen daarmee. Deze nazorg wordt door nabestaanden gewaardeerd. Meestal wordt de rouwonder-

steuning naar een paar gesprekjes afgesloten; in een enkel geval duurt de begeleiding langer. In de decembermaand, de week vóór Kerstmis, gaan de leden van de werkgroep bij alle families langs, die in dat jaar in de kerk een afscheid hebben gehad, om een kerstattentie te brengen. "Dat wordt zeer gewaardeerd. Dan hoor je écht dat de mensen het fijn vonden dat er in die maand aan hun gedacht wordt", aldus Bergen-Blom. ■

Geert van Dartel (64) is voorzitter van de Raad van kerken Nederland en secretaris van de Katholieke Vereniging voor Oecumene.

De Heilige Geest

Heer en Levendmaker

Iedere zondag zeggen of zingen we de geloofsbelijdenis. Wat geloven wij? Dit is deel vier in een serie van zes artikelen over de geloofsbelijdenis van Nicea/Constantinopel, in een oecumenisch perspectief ontleed aan de hand van het boek *Wij geloven. Rooms-katholiek en protestant: één geloof. De geloofsbelijdenis van Nicea / Constantinopel* (uitgelegd door Bram van de Beek en Herwi Rikhof).

V

anaf het begin heeft de Kerk geleerd dat de Heilige Geest God is. Bij de doop werd al vroeg de trinitarische doopformule gebruikt die we kennen uit het slot van het Matteüsevangelie (Mt. 28,16-20).

Het duurde echter tot ver in de vierde eeuw voordat het God-zijn van de Heilige Geest in de geloofsbelijdenis nader wordt ingevuld. Deze ontwikkeling deed zich voor in de periode tussen het Concilie van Nicea (325), dat volstond met een simpel 'en in de Heilige Geest', en het Concilie van Constantinopel (381). Heftige theologische debatten in die tussenliggende periode waren aanleiding om het God-zijn van de Heilige Geest in het credo van Constantinopel te verduidelijken: de Heilige Geest is de adem van het leven, die werkzaam is vanaf de schepping en die de heilsgeschiedenis stuurt naar redding en voltooiing. De Heilige Geest is het levensbeginsel dat de tijden en Schriften, de profeten van Israël en het nieuwe leven in Christus met elkaar verbindt.

Levensbeginsel

De opvatting dat het leven een gave is van God behoort tot de kern van het christelijk geloof. Van de Beek en Rikhof trekken een lange Bijbelstheologische lijn vanaf de psalmist die de scheppende Geest bezingt die alles tot leven wekt (Ps. 104) tot aan de Geest van Pinksteren, die na de dood en verrijzenis van Jezus de Kerk in het leven roept. Misschien is de makke van ons postchristelijke tijdperk wel dat velen niet meer goed beseffen, dat de Heilige Geest in ieder die behoort tot de gemeenschap van Jezus het leven wil vernieuwen. Kan van een christelijk leven gesproken worden als er geen vruchten zijn? Is de Heilige Geest dan wel vaardig geworden over dat leven? Zo eenduidig en simpel is dat misschien niet, maar op grond van het doopsel mogen we toch wel zeggen dat een christen geroepen is en de opdracht heeft om een nieuw leven in de Heilige Geest te leiden. Dit geldt ook voor de opdracht om de eenheid van de Kerk te bewaren en te herstellen waar die gebroken is. Er is maar één Heilige Geest en daaraan beantwoordt de eenheid van de Kerk. De verzoening tussen de katholieke Kerk en protestantse kerken duldt geen uitstel, schrijven de auteurs (131-132). Met de kerkvaders van de vroege Kerk stellen zij ook dat de viering van de eucharistie voor een christelijk leven onopgeefbaar is. Wie het christelijk leven losmaakt van de viering van de eucharistie, ontkent de Heilige Geest (133).

De canon

Dat in de geloofsbelijdenis is opgenomen dat de Heilige Geest 'gesproken heeft door de profeten' blijft van grote betekenis. Onder invloed van de ketterse priester Marcion werd er in de tweede eeuw voor gepleit een streep te zetten door het Oude Testament. Dat was in zijn optiek voorbij. De concilies in de vierde eeuw hebben dat verijdeld door uit te spreken dat de Heilige Geest ook gesproken heeft door de profeten en dat het Oude Testament een canonieke tekst is. Daarmee is nog niet alles gezegd. Het gaat er ook om hoe de tekst gelezen en uitgelegd wordt. In principe zijn er twee richtingen: de Kerk kan zich door het Oude Testament laten leiden en in de theologie en de verkondiging uitleggen wat deze teksten betekenen. Ook kunnen de teksten gelezen en uitgelegd worden vanuit een christologisch kader. In de vroegkerkelijke orthodoxie was de tweede leeswijze de

norm. Christus werd beschouwd als de vervulling van het Oude Testament en het Oude Testament werd gezien als een voorafschaduw van Christus. Door de ontwikkeling van de Bijbelwetenschappen, de historische ervaring met anti-judaïsme en de interreligieuze dialoog tussen christenen en joden zijn de verschillende leeswijzen meer in evenwicht gekomen.

Schrift en Traditie

Katholieken en protestanten delen (op de Deuterocanonieke boeken na) dezelfde Schrift. In het geding is niet of de oudtestamentische teksten canoniek zijn, maar de verhouding tussen Schrift en Traditie. Eeuwenlang stond het protestantse beginsel van het *sola scriptura* (alleen de Schrift - red.) tegenover het katholieke adagium 'Schrift en Traditie'. Het Tweede Vaticaans Concilie (1962-1965) heeft er veel aan bijgedragen om deze patstelling te overwinnen. Het beeld dat het Concilie gebruikt voor de verhouding van Schrift en Traditie is dat van twee stromen die voortkomen uit 'dezelfde goddelijke oorsprong, vloeien als het ware ineen en zijn op hetzelfde doel gericht'. Dankzij de oecumenische dialogen van de afgelopen vijftig jaar heeft dit oude vraagstuk veel van zijn scherpte verloren.

De Heilige Geest is de adem van het leven

Uit de geloofsbelijdenis

Ik geloof in de Heilige Geest, die Heer is en het leven geeft; die voortkomt uit de Vader en de Zoon; die met de Vader en de Zoon tezamen wordt aanbeden en vereerd; die gesproken heeft door de profeten.

Doxologie

In hoofdstuk 12 vatten Van de Beek en Rikhof nog een keer samen waar het geloof in de Drie-ene God, Vader, Zoon en Heilige Geest voor staat en hoe dat in ons leven mag resoneren. We worden niet gedoopt in de naam van een abstracte Godheid, maar in de naam van drie personen die met elkaar en met ieder van ons in relatie staan. Dat zegt eigenlijk alles. In de doxologie, het eerbetoon aan God, waarmee we gebeden afsluiten bevestigen we dat in de aanroep: Eer zij de Vader en de Zoon en de Heilige Geest.

Ook die doxologie heeft in de vierde eeuw een ontwikkeling doorgemaakt. De kerkvader Basilius van Caesarea (329-379), die een grote invloed heeft gehad op het Concilie van Constantinopel, hoewel hij er door zijn vroegtijdig overlijden zelf niet meer aan deelnam, voerde aan de vertrouwde doxologie: 'Eer aan de Vader door de Zoon in de Geest' een nieuwe doxologie toe: 'Eer aan de Vader, samen met de Zoon en samen met de Geest'. De oude doxologie drukt de menselijke zwakheid en hulpbehoefte uit. De nieuwe doxologie brengt tot uitdrukking wie ons te hulp komt. Tevens wordt daarin de gelijkwaardigheid van de drie goddelijke personen benadrukt.

Die voortkomt uit

Uit menselijk oogpunt is het niet mogelijk om te spreken over het innerlijk wezen en de relaties in de Drie-ene God. We kunnen over God alleen spreken voor zover Hij zich heeft geopenbaard. Het wezen van God, zo zeggen geleerde theologen, zal echter van die heilseconomische betekenis niet afwijken. Toch is er in

de geschiedenis wel gestreden over een juist verstaan van de Triniteit en de relaties tussen Vader, Zoon en Heilige Geest. Het leidde tot het schisma van 1054, een kerkscheuring tussen Oost (orthodoxe Kerken) en West (katholieke Kerk). Tussen de Kerk van Oost en West speelt nog altijd de vraag over de voortkomst van de Heilige Geest. Alleen uit de Vader als enige bron, zegt het Oosten of uit de Vader en de Zoon om de goddelijkheid van de Zoon te onderstrepen, zegt het Westen (in het Latijnse credo verwoord met *filioque*). Over deze kwestie zijn boeken volgeschreven. Van de Beek en Rikhof leggen haarfijn uit hoe deze theologische kwestie in elkaar steekt en dat voor beide tradities goede argumenten te geven zijn. Het probleem moet niet groter gemaakt worden dan nodig, te meer daar er op het Concilie van Florence (1439) eigenlijk al een goede oplossing was gevonden: 'die uitgaat van de Vader door de Zoon'.

Ook van deze oude theologische kwestie zijn de scherpe kanten af. Belangrijker dan de theologische kwestie aangaande de interne verhoudingen in de Drie-ene God is de vraag hoe God, Vader, Zoon en Heilige Geest in ons leven komen. Dit wordt mooi en zuiver beschreven in dit boek. De zending van de Zoon en Geest is gericht op de redding en verlichting van de hele mens.

Op de vooravond van zijn lijden en sterven zegt Jezus tot zijn leerlingen dat de liefde tot Hem en de Vader de weg is tot een intieme Godsrelatie (Joh. 14,23). In de brieven van Paulus hangt de inwoning van God samen met het komen van de Heilige Geest. Door de komst van de Heilige Geest wordt de christengelovige een tempel van de Heilige Geest (1 Kor. 6,19). Allen die zich door de Geest van God laten leiden, worden kinderen van God, zegt Paulus (Rom. 8,14-16). Dat we anno 2020 voluit uit die Belofte mogen leven! ■

Geert van Dartel

Op 6 november zullen bisschop Gerard de Korte (Den Bosch) en protestants theoloog Eric Bouter spreken over het boek *Wij geloven* van Van de Beek en Rikhof, die ook zelf zullen deelnemen aan de discussie. U ook? Deze bijeenkomst is in conferentieoord Marienkroon (Abdijlaan 8 in Nieuwkuijk), aanvang: 13.30 uur. De kosten bedragen € 20,00. Info en aanmelding: secretariaat@oecumene.nl

T/m 15 november geldt een actieprijs van € 14,99 voor dit boek, rechtstreeks te bestellen: www.kokboekencentrum.nl/boek/wij-geloven/

Nieuwe gids KoepelKathedraal

Iedereen die wel eens onze kathedraal in Haarlem heeft bezocht, bijvoorbeeld voor een chrismiss of een diaken- of priesterwijding, weet dat er veel te zien is. Meerdere bekende kunstenaars hebben gewerkt in en voor dit godshuis, toegewijd aan Sint-Bavo, zoals Joseph Cuypers als architect, kunst van Mari Andriessen, schilderwerk van Han Bijvoet, tegeltableaus van Jan Toorop en ramen van Frans Balendong en Jan Dibbets. Uren zou je er kunnen dwalen. Om dat te begeleiden is, als afronding van de grote restauratie van de afgelopen jaren, een prachtige gids uitgegeven met een uitvoerige toelichting bij de architectuur en

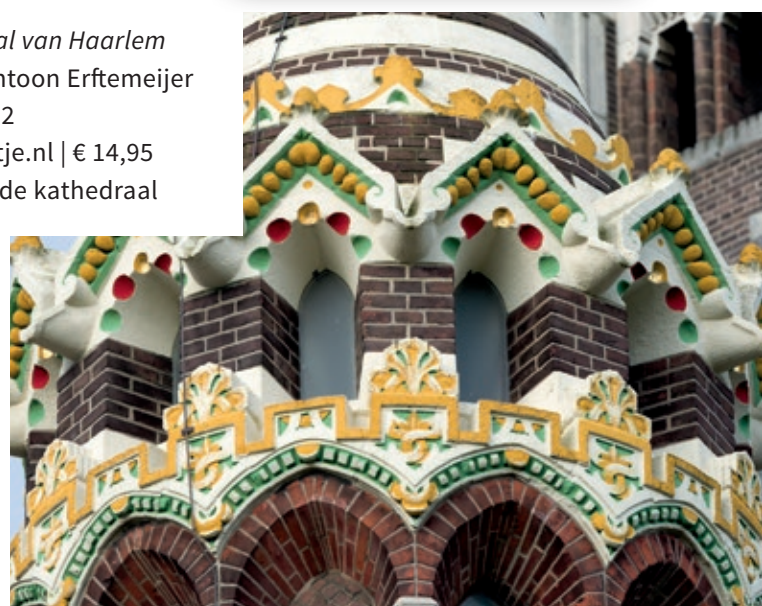
de beeldende kunst. Na het herstel van de bisschoppelijke hiërarchie in 1853 had de bisschop van Haarlem een nieuwe kathedraal nodig. De Sint-Josephkerk in de Sint-Jansstraat, nabij de voormalige kathedraal (de 'oude Bavo', midden in het centrum van de stad) vervulde deze rol voorlopig. Maar van 1895 tot 1930 verrees aan de Leidsevaart een nieuw, uniek en imposant kerkgebouw, in de volksmond de 'nieuwe Bavo' genoemd of 'KoepelKathedraal'.

De KoepelKathedraal van Haarlem
Michel Bakker en Antoon Erfteimeijer
ISBN 9789491936272
www.uitgeverij-loutje.nl | € 14,95
ook verkrijgbaar in de kathedraal

Nieuwe rondleidingen

Vanaf oktober worden in de kathedraal elk weekend speciale rondleidingen gehouden, waarbij u alle hoekjes en gaatjes van het gebouw bezoekt. Een deskundige gids vertelt u 'het verhaal van de KoepelKathedraal' met de kunstvoorwerpen, hun betekenis en symboliek. De rondleiding duurt ongeveer een uur en kost € 12,50 p.p. (inclusief toegang kerkgebouw, bezoek aan een actuele expositie of rondleiding en een versnapering). Informatie en reservering: www.koepelkathedraal.nl

Kathedraal-TV

Wilt u van huis uit deelnemen aan de dagelijkse vieringen in de Haarlemse kathedraal, schakel dan kathedraal-TV in op uw computer, iPad of telefoon. Neem digitaal deel aan de zondagse vieringen met de fraaie zang van het kathedrale koor. Kathedraal-TV zendt alle plechtigheden online uit, maar biedt daarnaast reportages over diverse kerkelijke onderwerpen. Kathedraal-TV kunt u vinden via de website van het bisdom of op "kathedraal Sint Bavo" op YouTube.

Kathedraal-TV-gids

- interview met neomist Paul Bindels
- interview met diaken Colm Dekker over de Sant'Egidiogemeenschap in Amsterdam
- interview met geestelijk verzorger Bernadette Dullens over de coronatijd
- serie van inleidingen over de H. Maagd Maria (Mariologie)

Kathedrale basiliek Sint Bavo (KoepelKathedraal)
Leidsevaart 146, 2014 HE Haarlem.

Bezoek via de ingang aan het Bisschop
Bottemanneplein

info@koepelkathedraal.nl

Geopend: maandag t/m zaterdag van 10.30
tot 17.00 uur; zondag van 12.00 tot 17.00 uur

Marcel Poorthuis is hoogleraar in de dialoog tussen de godsdiensten aan de Faculteit Katholieke Theologie van Tilburg University

De koptische paus Shenouda III antwoordt...

De koptische paus Shenouda III (1923-2012) had de gewoonte om vragen van gelovigen te beantwoorden. Omdat het mij steeds vaker opviel dat zelfs in heel afgelegen gebieden de orthodoxe kerkgebouwen

er vaak goed bij staan ben ik me eens gaan verdiepen in de tienden, de Bijbelse tien procent die de gelovigen geacht worden te geven. Dit is wat paus Shenouda erover zegt:

Vraag:

Ik kon afgelopen jaar de tienden niet betalen vanwege de economische last die op mij en mijn financiële noden drukte. Wat moet ik doen? Kan ik worden verontschuldigd voor het niet betalen van de tienden?

Antwoord:

Je wordt verondersteld de tienden te betalen ongeacht je financiële situatie. Wie de tienden betaalt terwijl hijzelf behoeftig is, zal door God rijker worden beloond. Omdat hij door zo te handelen de ander voorrang geeft op zichzelf, niet zoals de persoon die wel betaalt maar er warm bijzit en het goed kan missen en die dus niet voelt dat hij zijn eigen behoeften terzijde stelt om die van een ander te lenigen.

We zien dat Jezus de arme weduwe prees die twee kleine koperen munten betaalde. Jezus zei dat ze meer had gegeven dan alle anderen aan de tempelschatkist, omdat "al die anderen gaven van hun overvloed voor God, maar zij gaf van haar armoede al het levensonderhoud dat ze had" (Lc. 21,4); "ze ...gaf al wat ze had" (Mc. 12,44). Zo moet jij ook er aan wennen om te geven, ook al ben je behoeftig, of het nu gaat om geld, tijd of gezondheid. Telkens als je geeft zegent God het weinige dat overblijft en maakt het tot veel meer dan al het geld zonder de zegening van de tiende. Hij stelt

je schadeloos met meer. En dat is nog niet alles. De werkzaamheid van het geld zal gezegend zijn. Dit in contrast met de vele mensen die rijkdom in overvloed hebben en toch het gevoel hebben dat ze niet genoeg hebben, omdat hun rijkdom niet is gezegend.

Ik weet van je financiële omstandigheden. Maar stel God op de proef! De algemene regel is: "Stel de Heer je God niet op de proef" (Mt. 4,7). Maar de tienden zijn de uitzondering en hierover zegt onze Allerhoogste Heer: "Breng alle tienden... stel Me hiermee op de proef," zegt de Heer der heerscharen, "of Ik niet voor jou de

vensters van de hemel zal openen en daaruit zoveel zegening zal uitgieten dat er geen ruimte genoeg zal zijn om ze te ontvangen" (Mal. 3,10). Dus beproef het en zie hoe God jouw bezit zal zegenen en zie hoe je niet behoeftig zal blijven, maar hoe God je met meer en meer zal zegenen.

Betaal de tienden echter niet louter met het doel om steeds meer te krijgen... Want dat is niet de juiste spirituele houding om te geven. Betaal gewoon, ook al ga je door een tijd van toegenomen nood voor jezelf. Want God ziet de oprechtheid van je hart als het om geven gaat, tezamen met jouw liefde voor

anderen en Hij zal de hemelse poorten laten stromen zoals Hij heeft beloofd.

Aldus het antwoord van de Koptische paus Shenouda III. Hij doet de Bijbelse tiende herleven. Wat zou dat een revolutie zijn voor de Nederlandse Kerk: geen sluiting van kerken meer, geen armoede in de parochie en daarbuiten... ■

De Koptische paus Shenouda III, geboren in 1923, was sinds 1971 de 117e patriarch en paus van de koptisch-orthodoxe Kerk van Alexandrië (die in het midden van de eerste eeuw gesticht is door de evangelist Marcus). Hij overleed op 17 maart 2012 in Cairo (Egypte).

Wieringermeer Bad Berka

30 jaar parochiële uitwisselingen 1990-2020

De parochies uit Wieringermeer en Bad Berka hebben al dertig jaar contact met elkaar. Het ene jaar bezoeken de Noord-Hollandse parochianen Bad Berka in de Oost-Duitse deelstaat Thüringen en het jaar erop komt Bad Berka naar de Noordkop. Vanwege de coronacrisis ging de uitwisseling dit jaar niet door. Toch zijn de West-Friezen 'kuin' op deze vriendschapsbanden.

Carolien Hoogenboom

N

a de val van de Berlijnse muur in 1989 werd aan parochies uit ons bisdom gevraagd of ze aan parochies uit het bisdom Erfurt, in de voormalige DDR, gekoppeld wilden worden. Verschillende parochies

hebben deze uitnodiging aangenomen, zoals de Wieringermeer. Zij werden gelieerd aan de heilige-Maria-parochie in Bad Berka. Joost en Corrie Metselaar legden in 1990 de eerste contacten en de in Duitsland geboren parochiane van de Wieringermeer Maria Roesink onderhield deze 25 jaar lang. In 2015 droeg ze deze taak over aan Jan van Wieren (61).

Duitsers in huis?

In het begin was het best vreemd. De oudere generatie had er soms moeite mee om Duitsers in huis te nemen, maar er was wel openheid voor elkaar. In die beginperiode waren de DDR-tijd en de Tweede Wereldoorlog nog gevoelige onderwerpen, de parochiële overeenkomsten bleken echter groot: aan beide kanten bestond een geloofsgemeenschap met een landelijk, dorps karakter, veel gemengde huwelijken, progressieve en conserva-

tieve kerkvisies en moeite om jongeren te binden. Inmiddels zijn de parochies als families met elkaar vergroeid. De jaarlijkse uitwisselingen hebben daaraan bijgedragen, ook aan het beter begrijpen van de gevoeligheden rond de oorlog. In april 1945 bliezen de Duitsers twee gaten in de dijk rond de Wieringermeer, waardoor de polder onder water liep. Een pijnlijke herinnering voor de bewoners. Een bezoek aan het Dijkgatbos in 1994 was beladen, maar droeg bij aan het wederzijdse begrip. En in 2015 werd, vanwege het vijftienvigjarig jubileum, langs de weg waarlangs in 1945 de vrijgelaten gevangenen van het concentratiekamp Buchenwald liepen en velen alsnog stierven, door beide parochies een bloedbeuk geplant. Deze beukenboom symboliseert de hechte vriendschapsbanden tussen beide geloofsgemeenschappen.

Bij elkaar op bezoek

De jaarlijkse uitwisseling begint vaak op een vrijdagochtend vroeg met een lange reis naar de ooster- of westerburen. De eerste avond wordt besteed aan de kennismaking of hereniging met het gastgezin. Vaak gaan de verschillende gastgezinnen die avond bij elkaar op bezoek voor een gezamenlijke barbecue met *Bratwurst* en donker bier. Zaterdagochtend wordt er iets gezelligs qua kerk of cultuur ondernomen. Er wordt een typisch Duitse of

Hollandse toeristische plek bezocht. Zo hebben de parochianen van Bad Berka de Zaanse Schans gezien en de Broekerveiling.

's Middags vinden er themagesprekken plaats over Bijbelteksten of een of ander geloofsonderwerp. Inmiddels is dat onderdeel enigszins verwaterd, omdat de contacten nu zo goed zijn dat men vooral met elkaar wil bijpraten. De parochianen uit Bad Berka vinden die persoonlijke contacten waarin alles ter sprake komt qua gezondheid, kerkelijk leven en vooral de menselijke gevoelens zeer waardevol.

Ein Prosit, ein Prosit... West-Friezen en Duitsers delen ook in deze gezelligheid

Tranen in de ogen

Bij zo'n uitwisseling worden zoveel mogelijk mensen betrokken, om te koken bijvoorbeeld of als gastgezin logees te ontvangen. Nog elk jaar komen er nieuwe gastgezinnen bij. Zaterdagavond is er een gezamenlijke kerkviering en daarna een groot feest (vaak tot in de late uren). Jan van Wieren: "De allereerste keer dat ik bij mij thuis gasten te logeren had, hebben we tot diep in de nacht met elkaar gesproken over het geloof, het leven en muziek. De volgende dag nam ik met mijn gezin met tranen in de ogen afscheid van mijn nieuwe Duitse vrienden, zo dicht waren we tot elkaar gekomen. En dat in nog niet eens 48 uur."

Heiligenbeelden

Na dertig jaar uitwisseling zijn de twee parochies zeer met elkaar vergroeid. Enige tijd na de uitwisseling is er voor de reisgenoten in Bad Berka een *Käse Party* met Hollandse kaas; aan de Nederlandse kant wordt dan gebarbecued met echte *Thüringer Bratwurst* om elkaar weer te ontmoeten en na te praten. Inmiddels zijn er ook heiligenbeelden uitgewisseld. Een Mariabeeld uit de opgeheven kerk in Slootdorp heeft nu een plekje gekregen in het gemeenschapscentrum in Bad Berka en een engelenbeeld uit Blankenhain hangt nu in de Christus-Koningkerk van Wieringerwerf. Dit houten beeld werd geveild bij een veiling ten bate van de uitwisselingskosten. Pastoor Arie Lalleman van de Wieringermeer wilde dit beeld graag kopen, maar hij zag de prijs steeds verder oplopen. Op een gegeven

We hebben tot diep in de nacht met elkaar gesproken over het geloof, het leven en muziek

zijn. De gastvrijheid van de katholieke Kerk verbindt ons. Toen ik met Pasen een keer met de vrachtwagen bloemen moest afleveren in de buurt van Bad Berka, ben ik langs gegaan en heb ik er, als de verloren zoon, met de familie Karau en de parochie het paasfeest gevierd! En zo kun je wel stellen: Wieringermeer en Bad Berka zijn nu, na dertig jaren parochiële uitwisselingen, eigenlijk één geloofsgemeenschap. ■

moment kocht de buschauffeur van de Nederlandse groep, die verder geen binding had met de parochie maar zich zeer verbonden voelde, het beeld en schonk hij het aan pastoor Lalleman, die het aan de parochie heeft nagelaten.

Verloren zoon

Als je Van Wieren vraagt wat hij het belangrijkste vindt aan deze contacten, zegt hij: "Het samen kerk

Het leven van Olivia Block (24) uit Bad Berka is sterk beïnvloed door deze parochiële uitwisselingen. Tijdens haar studie in Amsterdam in 2019 raakte ze zelfs betrokken als begeleidster van het tienerkamp van jong bisdom Haarlem. Wie had dat dertig jaar geleden kunnen denken? Inmiddels geeft ze Nederlandse les aan de parochianen in Bad Berka.

"Als ik terugkijk, moet ik zeggen dat ik ook een beetje Nederlands ben opgevoed, hoewel ik in Duitsland ben opgegroeid en ik geen Nederlandse familie heb. Toen ik zeven maanden oud was, ben ik voor het eerst samen met mijn ouders naar de Wieringermeer afgereisd. Zo is het contact ontstaan met mijn Nederlandse 'grootouders', het gastgezin waar wij verbleven. We spraken groten-deels Duits of communiceerden op een andere manier – in ieder geval niet in het Nederlands. Tijdens een van de uitwisselingen was het

zo gezellig dat ik dacht: Nu ga ik jullie moedertaal leren, zo moeilijk kan het toch niet zijn. Ik ging een cursus Nederlands volgen en heb nog nooit zo veel plezier gehad om iets nieuws te leren!

Op twintigjarige leeftijd heb ik drie maanden stage gelopen in Nederland en woonde ik bij een gezin uit de

parochie. Twee jaar later kwam ik terug om in Amsterdam een masteropleiding Publieksgeschiedenis te volgen. Voordat ik een eigen kamer had, heb ik een aantal weken weer bij een ander gezin uit de parochie gewoond. Het was een geweldige tijd. Zonder deze uitwisseling tussen de twee parochies had ik nooit Nederlands geleerd en was ik nooit in Nederland gaan studeren. Ik ben heel blij om deel van deze uitwisseling te mogen zijn. En omdat ik nu Nederlands spreek zijn ook andere mensen in Bad Berka begonnen om tenminste een beetje Nederlands te leren.

Op dit moment woon ik weer in Duitsland, maar de vriendschappen met de parochianen in de Wieringermeer blijven bestaan en wie weet kom ik ooit nog een keer voor een langere periode terug. Afsluitend moet ik mij nog corrigeren: ik heb wél Nederlandse familie. Veel parochianen horen bij mijn familie en ik kom altijd weer graag thuis!"

LED,

Leid, vriendelijk Licht, te midden van 't duister dat me omringt, leid Gij mij voort!
De nacht is donker, en ik ben ver van huis – leid Gij mij voort!
Richt Gij mijn voet; ik vraag niet om te zien
de verre einder – één stap is mij genoeg.

Ik was niet altijd zo, noch bad ik dat Gij mij voort zoudt leiden;
ik verkoos mijn eigen weg te banen en te zien, maar nu leid Gij mij voort!
Ik verkoos het felle daglicht en, alle vrees ten spijt,
de hoogmoed beheerste mijn wil: herinner U niet voorbije jaren.

Zo lang heeft uw macht mij gezegend, ze zal me zeker verder leiden!
Door heide en ven en over rots en vloed, totdat de nacht is heengegaan;
en met de morgen 't gelaat der engelen glimlacht
die ik sinds lang heb liefgehad, en voor een tijd verloor.

vriendelijk Licht

“Ik ben het Licht van de wereld. Wie Mij volgt, gaat zijn weg niet in de duisternis maar zal het ware levenslicht bezitten” (Joh. 8, 12). Bemerkt dat er twee lichten zijn in het schilderij: de lantaarn is het licht van het geweten en het licht rond Jezus is dat van de redding. De deur is de menselijke ziel. Ze kan niet van buiten geopend worden (er is geen deurklink), enkel van binnenuit.

Jezus, zelf de Deur naar het leven, klopt op je deur, zoals de tekst onder het schilderij duidelijk maakt: “Ik sta voor de deur en Ik klop. Als iemand mijn stem hoort en de deur opent, zal Ik bij hem binnenkomen, en we zullen bij elkaar aan tafel gaan” (Op. 3,20).

Jong Bisdom meer online

Dit voorjaar ging iedereen online. Veel werd virtueel. Ook Jong Bisdom Haarlem-Amsterdam. Voor het najaar zijn er nieuwe initiatieven:

De zusjes Arieke en Renske de Greeuw hebben het Instagramkanaal van Jong Bisdom onder handen genomen. Er wordt nu dagelijks een quote van de dag geplaatst en elke woensdagavond gaan Arieke en Renske om 20.00 uur live om over verschillende geloofsonderwerpen en hun ervaringen te praten.

De Q&A-sessies op Kathedraal-TV zijn het bekijken waard. Matthijs Jansen en Carolien Hoogenboom, medewerkers van het jongerenpastoraat, interviewen een spreker waarbij er live vragen gesteld kunnen worden.

Nieuw is de YouTube-serie 'Hemelse baksels', ontwikkeld op het eigen YouTube-kanaal van Jong Bisdom. Carolien Hoogenboom bakt samen met jongeren koekjes, cakes of tompouces en voert een gesprek over een geloofsthema. Misschien geschikt om op een tiener- of jongerenavond als inleiding voor een groeps gesprek te laten zien.

Nieuw jongerenplatform

Het jongerenplatform wordt dit najaar versterkt met vier nieuwe leden tot een totaal van zes jongeren: Niels Bleeker (Heemskerk) is de voorzitter, Truc Do ('t Zand), Rosemarie de Nooij (Hoorn) Melle Punter (seminarist in Heiloo), Jesper Joosten (Schagen) en Joaquín Cabrera Bustamante (Alkmaar). Het jongerenplatform organiseert activiteiten voor jongeren om samen het geloof te verdiepen, samen te beleven en er handen en voeten aan te geven.

Jongerencollecte

Op zaterdagavond 21 en zondag 22 november is er een deurcollecte voor het jongerenwerk binnen de kerk. Met uw bijdrage kunnen we jongeren helpen in aanraking te komen met de wortels van onze katholieke geloof en een eigen plek te realiseren binnen onze geloofsgemeenschap.

Leo Fijen is directeur/uitgever van Adveniat en presentator van de geloofsgesprekken van de KRO op de zondagochtend

Deze zomer rijd ik op een zonovergoten vrijdag naar Egmond, de abdij van de Benedictijnen met dat mooie rode dak tegen de achtergrond van duinen, strand en zee. Die zijn nooit ver weg op dat laatste stuk van

Bakkum naar de Abdijlaan. Buiten wacht broeder Thijs Ketelaars al op me, de nieuwe vader-abt van dit mooie klooster. Hij werd in juni door de monniken verkozen tot opvolger van abt Gerard Mathijssen. Nog niet zo lang geleden vierde Broeder Thijs zijn vijftigjarig professioneel feest, deze zeventigplusser. Als ik hem zie staan, moet ik daar aan denken. Want zijn ogen twinkelen, zijn gezicht is ontspannen en zijn hart lijkt eeuwig jong. Als hij me verwelkomt, zie ik nergens de relatieve hoge leeftijd. Deze monnik heeft zin in zijn nieuwe taak. En daarmee laat hij meteen zien dat een mens ook in de herfst van zijn leven jong van hart kan blijven.

Ontspannen

Ik vraag hem hoe hij zo ontspannen kan zijn. Dan neemt hij me mee naar de kassen en wijst me op de mooiste bloemen en de meest exotische vruchten. Hier wordt geluisterd naar de aarde. Daarom wordt broeder Thijs ook stil op deze plek: om beter te kunnen luisteren naar de schepping. Hij legt me dan uit dat zijn ziel ook gevoed moet worden. Dat gebeurt onder meer hier in deze kassen. Daar in de stilte gaat zijn hart open voor de Schepper. Als mens hebben we de planten nodig. Die spreken tot ons en geven ons adem. Zij hebben ons niet nodig. Op deze plek wordt de nieuwe vader-abt ook nederig, in zijn verbondenheid met de schepping en de Schepper. Hij vertelt dan dat hij rond Pasen al proefde dat hij wel eens de nieuwe abt kon worden. Hij werd daar niet angstig en paniekerig van, want hij werd geraakt door het verhaal met Palmzondag, Christus op de ezel. Toen wist broeder Thijs dat hij het niet alleen hoefde te doen. Want hij wil wel die ezel zijn, in alle bescheidenheid. Als Christus hem maar de weg wijst en hem de woorden geeft. Vanaf dat moment viel alle druk weg en voelt hij zich ontspannen, alsof hij geleid wordt. Het is een les voor ons allemaal in deze bewogen tijden: soms is het genoeg om gewoon maar even die ezel te zijn.

Vader-abt die een ezel wil zijn

Geloofsgesprek met abt Thijs Ketelaars

Maria

Laat duidelijk zijn: de nieuwe vader-abt is geen naïeve man of een zweverige dromer. Ik heb hem de afgelopen jaren intens meegemaakt. Met zijn verstand koos hij ervoor als monnik dicht bij de schepping te staan. Zo kon het niet doorgaan in onze wereld, waarschuwde hij toen al. Hij preekte een nieuwe moraal zoals paus

Franciscus dat ook deed in *Laudato Si`*. En hij deelde zijn passie met schoolkinderen die hier als groepen van de basisschool leerden hoe rijk de aarde is. Ooit moesten de monniken stemmen over een brouwerij of een investering in de aarde. Ze kozen voor de schepping, met broeder Thijs voorop. Als ik hem spreek, is het Maria ten Hemelopneming (15 augustus). Zij is voor hem een gids in het leven. Want zoals zij haar Zoon niet altijd begreep maar wel

volgde in overgave en nederigheid, zo wil broeder Thijs abt zijn: luisterend naar de monniken, met aandacht voor de Heer, in overgave aan God die met hem optrekt en hem de woorden geeft. ■

Soms is het genoeg om gewoon maar even die ezel te zijn

Iedere zondag is er op televisie NPO2 om 9.45 uur een geloofsgesprek, gevolgd door de eucharistieviering (10.00 uur).

Samen

Mensen in coronatijd

2020 gaat de geschiedenis in als het jaar van de coronacrisis. Crisis is van origine een Grieks woord dat scheiden, schiften, onderscheiden en oordelen betekent. Een crisis is niet alleen een noodsituatie maar ook een moment van onderscheiding. Wat doet er toe? Of beter gezegd: wie doet er toe? In het voorjaar tijdens de lock down hielden ziekenhuismedewerkers, zorgverleners, leraren, schoonmakers en vele andere cruciale beroepen de boel overeind. Enkele werkers aan de frontlinie bliken terug op hun ervaringen.

IC-verpleegkundige Jaap-Jan Rijkhoff

Jaap-Jan Rijkhoff (55) gaat al vele jaren als hotelverpleegkundige met de VNB mee naar Lourdes. In het dagelijks leven werkt hij als IC-verpleegkundige in een groot Amsterdams ziekenhuis. Rijkhoff: "Van een aantal isolatiekamers gingen we in korte tijd naar drie hele afdelingen waar we de tientallen coronapatiënten in cohort verpleegden. Er was bijna geen enkele ruimte meer voor andere, 'gewone', IC-patiënten. De hele dag droegen we de inmiddels bekende beschermende kleding, met daarbij een heel protocol voor het aan- en uitkleden om besmetting te voorkomen. Je mocht niet met je handen aan de kleding komen. Maar dat is heel lastig als je een scheefzittende beschermingsbril hebt. Het masker droegen we

acht à negen uur achtereen en ging alleen af voor eten of toilet." In die periode was familiebezoek niet mogelijk, behalve als iemand

stervende was. "Dat is toch altijd wel emotioneel zo'n moment," aldus Rijkhoff: "Regelmatig heb ik ook iPads en telefoons vastgehouden om te beeldbellen met familie om afscheid te nemen. Zo zong een man een ontroerend lied voor zijn vrouw die stervende was. Daar ben je dan getuige van. Best moeilijk maar ook heel intiem en bijzonder." Dat oud-collega's weer kwamen helpen, ervoer Rijkhoff als steun, evenals de waardering die ze ontvingen in de vorm van bloemen en kindertekeningen. "Amsterdams trambestuurders doneerden hun paasstol, die zij als attentie van hun werkgever hadden gekregen. Super." ■

Wijkverpleegkundige Linda de Valk

Voor wijkverpleegkundige Linda de Valk (25) was thuis werken geen optie. “Je kon niet anders dan de mensen blijven helpen, dat hoort immers bij de plicht van mijn werk. Maar ik was wel bezig met vragen als: kan ik besmet raken of: besmet ik geen andere mensen?” Ze ging door met haar werk voor de naaste. De Valk: “We hadden steeds minder cliënten in zorg, omdat ze bang waren dat we het virus zouden verspreiden. We werkten namelijk zonder mondkapjes en handschoenen. Alleen als dat echt nodig was, was dat voorradig. Wel waren we continu bezig met optimale handhygiëne en

andere voorzorgsmaatregelen. Om hier telkens op te letten werd een nieuwe gewoonte.” In die periode in het voorjaar ontvingen ouderen en zieken amper bezoek. De impact van de thuisisolatie maakte indruk op De Valk. “Cliënten ontvingen een stuk minder bezoek van familie en vrienden. Ik denk dat veel (alleenwonende) ouderen meer eenzaamheid hebben ervaren. Voor mij betekende dit dat we ons nog meer dienstbaar konden maken en mijn geloof in de praktijk kon brengen door net even waar meer echte aandacht te geven.” Nu draait de wijkverpleging en de zorg weer op volle toeren, zoals voorheen. Maar al die tijd was haar geloof voor De Valk een grote kracht: “Het geloof sterkt mij om door te gaan ondanks tegenslagen.” ■

Diaken Colm Dekker

Medio maart stond de samenleving stil. Op een paar uitzonderingen na werd iedereen verplicht thuis te blijven. “Maar,” zo vroeg Colm Dekker (55), stadsdiaken in Amsterdam, zich hardop af: “Hoe kun je thuisblijven als je geen huis hebt?” Waar kunnen dak- en thuislozen worden opgevangen, of vluchtelingen en ongedocumenteerden? Waar kunnen zij medische zorg krijgen als ze ziek zijn en geen papieren, uitkering of verzekering hebben? Dekker: “Er waren tijdelijke initiatieven zoals sporthallen waar nachtopvang werd ingericht, maar verder waren de deuren veelal dicht. We hebben als Kerk de taak om er voor de ander te zijn, ook als die geen papieren heeft. Denk ook aan de vele schoonmakers die bij mensen thuis werken. Ze komen vaak uit het buitenland en werken zwart. Ze hadden plotse-ling maanden geen geld. Niet voor zichzelf, maar ook niet voor hun familie in het thuisland.” Colm Dekker hielp migrantengemeenschappen om alternatieve voedselbanken op te zetten en medische zorg te regelen. Ook het daklozenrestaurant van Sant’Egidio bij de Mozes-en-Aäronkerk bleef open en bood mensen een thuis en een warme maaltijd. Er kwamen veel nieuwe vrijwilligers zich aanmelden om te helpen. Dekker: “Als Kerk kunnen we zelf veel meer dan we denken. En we kunnen mensen de weg wijzen om ze weer houvast te bieden.” ■

Geestelijk verzorger Bernadette Dullens

Als geestelijk verzorger kreeg Bernadette Dullens (47), werkzaam in zorginstellingen in Aalsmeer en Hoofddorp, te maken met het bezoekverbod voor familie van bewoners, de paniek, de werkdruk en het verdriet bij de zorgmedewerkers en impact van covid-19 op de hele organisatie. Dullens: "In het begin was ik vooral aanwezig op de locaties, met een luisterend oor voor bewoners en medewerkers. Mensen hadden veel vragen, ook geloofs- en levensvragen als 'is dit een straf van God?'. Ik heb veel gesprekken gevoerd over

eenzaamheid en het gemis van familie en vrienden die niet meer op bezoek mochten komen. En dat raakte me echt. Voor de mensen bijvoorbeeld in de aanleunwoningen was het een donkere tijd, geen bezoek, geen activiteiten, heel eenzaam. Ja, dat zijn wel de zware dingen geweest van hele periode." Met Palmпасen ging Dullens langs de naburige parochies om met fietstassen vol palmpasenstokken en tekeningen weer naar het verzorgingshuis te fietsen om de bewoners te verrassen met deze attenties. En toen het wekelijkse borrelmomentje was weggevalen, kwam Dullens met een leuk alternatief. Aan de hand van een abdijsbiertje vertelde ze over de abdij waar het vandaan kwam, het leven in een klooster en het gebedsleven. Dit bracht weer de nodige vragen en goede gesprekken te weeg. ■

Priester Teun Warnaar

Teun Warnaar (39) is als priester werkzaam in Heemskerk e.o. Dit voorjaar werd hij een paar keer gevraagd een ziekenzalving toe te dienen bij iemand die besmet was met corona of verdacht werd van een covid-19-besmetting. Waar bij een normale bediening de hele familie met kinderen en kleinkinderen zich verzameld rond de zieke/stervende, waren nu slechts enkele familieleden toegestaan, vaak niet meer dan twee. Warnaar: "Dat was zo anders dan we gewend zijn. Ik herinner mij dat bij één ziekenzalving de familie angstig was. Ze hadden geen beschermende kleding aan en moesten dus op afstand blijven. Ik had wel die beschermende kleding gekregen van de zorginstelling en mocht dichterbij komen terwijl zij met hun rug tegen de muur stonden." Waar vond Warnaar steun, kracht of troost? "In het geloof, zeker. Ik merkte dat het fijn was dat er meer tijd en ruimte was voor gebed en aanbidding. We deden in de loop van de tijd steeds vaker de kerkdeur open voor de mensen. In de kerk was het Allerheiligste uitgesteld. Het was fijn om eventjes, op gepaste afstand, met de mensen te praten, die een kaarsje kwamen opsteken." ■

6 oktober: Aandacht voor elkaar

Op dinsdag 6 oktober 2020 wordt een eenmalige dag van bezinning gehouden om stil te staan bij alles wat er is gebeurd in de periode sinds de uitbraak van het coronavirus. Er wordt stilgestaan bij de mensen die zijn overleden aan het virus, maar ook bij het verlies van een baan of ander verdriet.

Uitvaartverzorgers Pieter Dekker

Ook het afscheid nemen van een dierbare en een uitvaart verliep door de coronamaatregelen allemaal anders. Pieter Dekker (48) van Pieter Dekker Uitvaartzorg uit Heerhugowaard e.o.: "Waar wij als uitvaartbranche normaal samen met de familie zoeken naar wat wél mogelijkheid is, hoe we persoonlijke wensen kunnen vormgeven en hoe we van een trieste gebeurtenis - het verlies van een dierbare - toch een mooie en waardige ervaring willen maken, moesten we nu door de stringente maatregelen en uit veiligheid voor de medewerkers en familie en nabestaanden vooral 'nee' zeggen. In die begintijd was iedereen ook een beetje bang voor elkaar, maar gaandeweg vonden we nieuwe rituelen en mogelijkheden, zoals een erehaag buiten, om dat mooie

en waardige afscheid weer te organiseren voor families. De regel van maximaal dertig aanwezigen gaf in het begin schrik, maar al snel bleek dat mensen dit intiemere sfeertje ook zeer waardeerden. Ik verwacht ook dat in de toekomst vaker gekozen zal worden voor een uitvaart in kleine of besloten kring (met eigen familie en directe vrienden). Veel moeilijker was de afwezigheid van ontmoeting en condoleren na afloop. Dat werd door families absoluut als een gemis ervaren. Mensen willen elkaar toch omhelzen en nabij zijn in zo'n moment van verdriet." ■

Tot slot

Zo een paar berichten van mensen en hoe zij de coronacrisis hebben beleefd. De een inspireert een ander en samen slaan we er ons doorheen. En waar twee of drie in mijn Naam aanwezig zijn... En als crisis een moment van onderscheiding is, dan wordt wel duidelijk wat er belangrijk is: samen optrekken, aandacht voor elkaar (en vooral voor de mensen die snel over het hoofd gezien worden), eenzaamheid proberen te doorbreken, samen bidden en het geloof vieren, troost bieden en zoeken naar oplossingen. Kortom, ons geloof handen en voeten geven. Een welgemeend bedankt aan deze mensen die in hun werk en vanuit hun christelijke geloof verschil maakten, en al hun collega's die samen in deze crisis zij aan zij stonden, klaar stonden om er voor de ander te zijn en zo de boel gaande hielden! ■

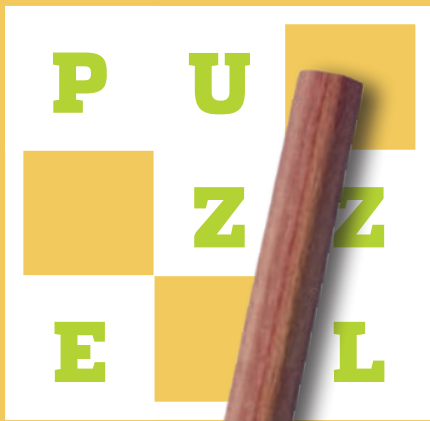
Maurice Lagemaat

**OMZIEN
NAAR ELKAAR
WE DOEN HET
SAMEN**

Extra
Actie
Kerkbalans

**GEEF NU
VOOR
JE EIGEN
KERK**

1		2	3	4	5		6
		7					
8	9		10			11	
12		13			14		
15					16		
17			18	19		20	
		21			22		
23							

Horizontaal

- 1 De trein is zoek?
- 7 Voorstelling in Engeland
- 8 Hoge pief bij de politie
- 10 Klein maatje
- 11 De aanschaffer betaalt
- 12 Beslissend beëindigen
- 15 Zo'n klap voel je
- 16 Dampkring onder spanning?
- 17 Die jongen is verslagen
- 18 Half rokje?
- 20 Onderwijstest
- 21 Hebben sommigen op hun ziel
- 23 Kinderen die later komen

Verticaal

- 1 Boeven met jeuk?
- 2 Staat met kerst op stal
- 3 Wil je weten hoeveel weerstand er is?
- 4 Een zigeunerstad?
- 5 Deel van de ANWB zonder werk?
- 6 Soms zit iets zo in je oren
- 9 Tot ziens in Italië
- 11 Dit is niet goed bij een pistool en bij het biljarten
- 13 In de aanbidding
- 14 Vliegende vrouw?
- 19 Geen simpele school?
- 21 Zo staat de maan bij dit sporttoernooi
- 22 Aan de andere kant woont dat meisje

Stuur uw oplossing (met vermelding van uw naam en adres) vóór 15 november 2020 naar: **Redactie SamenKerk, Postbus 1053, 2001 BB Haarlem.** Of mail naar: samenkerk@bisdomhaarlem-amsterdam.nl

De oplossing van de zomerpuzzel 2020 was het motto bij het bisschopswapen van onze nieuwe bisschop, mgr. Jan Hendriks: **Doe maar wat Hij u zeggen zal.**

We ontvingen per post en via ons emailadres enkele honderden inzendingen. Alle prijswinnaars van harte gefeliciteerd.

De prijswinnaars zijn:

- T. Mulders-Schmidt (Hilversum)
- J.G.M. van Breukelem (Zaandam)
- A. Ligthart-Visser (Bovenkarspel)
- A.J.A.J. Klompenhouwer (Purmerend)
- C. Looijesteijn (Breezand)
- A.J. Kraan-Slijkerman (Hippolytushoef)
- M. van Gemer (Heemskerk)
- D. Bien (Volendam)
- S.N.T.M. Schouws (Amsterdam)
- J. de Groot (Warmenhuizen)

Binnenkort is het weer die tijd dat we elkaar gedenken met geschenken. Hier een aantal mooie suggesties voor boeken om zelf te lezen of een ander cadeau te doen.

Bidden: voor lichte en donkere dagen

In het toneelstuk 'De wijze kater' van Herman Heijermans zegt de predikant tegen de koning en de kat: "Bidden helpt altijd! Altijd!" In dit boek van zo'n 350 pagina's vindt u heel veel gebeden voor aanbedding, dankbaarheid, onrecht, wanhoop, verwachting of de naderende dood. Het merendeel werd speciaal geschreven voor dit boek; de rest gekozen uit de rijke christelijke traditie. Zo'n boek hoort thuis in iedere gemeenschap, of het nu een gezin is of een parochie.

Gebeden voor lichte en donkere dagen
diverse auteurs | ISBN 9789043534758
www.kokboekencentrum.nl | € 24,99

Twaalf zalige plekken

Bij een bedevaartplaats denken we snel aan een Mariaoord als Lourdes, Kevelaer of Heiloo. Voor *Heilige plaatsen, zalige plekken* zijn twaalf pelgrimsoorden

gekozen waar andere heiligen centraal staan. Zoals Sint Gerlach in Houtem (Limburg), de martelaren van Gorcum in Den Brielle, het heilig paterke in Hasselt (België) en de heilige Adelbertus met de Adelbertusakker in Egmond. Een mooie gids voor een bezoekje of bedevaart.

Heilige plaatsen, zalige plekken.
Pelgrimsoorden in Nederland en Vlaanderen | Paul Spapens
ISBN 9789089723833
www.berneboek.com | € 16,90

Typisch Moeder Teresa

Als we terugdenken aan Moeder Teresa (overleden in 1997) zien we een kleine maar kordate vrouw voor ons, voor velen al heilig bij leven. Ze zette zich wereldwijd onvermoeibaar in voor de allerarmsten. Moeder Teresa is ook bekend van haar stevige uitspraken over geloof en naastenliefde, leven en samenleven. Stuk voor stuk teksten om over na te denken:

365 van deze inspirerende uitspraken zijn gebundeld voor 365 dagen en nog wat extra's voor een schrikkeljaar.

De vrucht van het geloof is liefde.
Woorden voor elke dag van het jaar
Moeder Teresa | ISBN 9789089723468
www.berneboek.com | € 19,90

Dicht op de huid

Bijbel... waar denk je dan aan? Woord van God? Verhaal van mensen? Denk je dan aan Sara die op hoge leeftijd een zoon kreeg? Aan Jona van Nineve en van het avontuur met de walvis? Aan de blinde van geboorte af? Aan Martha druk bezig? Aan Petrus, de rots van de Kerk maar ook van de ontkenning? In mooie verhalen vertellen deze Bijbelse personen over hun eigen leven en dus óók over God. Guido de Bruin brengt ze in de vorm van bibliodrama op een mooie wijze tot leven. Je zit ze echt dicht op hun huid.

Dicht op de huid. Bijbelverhalen meemaken | Guido de Bruin | ISBN 9789089723840 | www.berneboek.com | € 17,90

Corona als kans voor parochies

Even werd alles anders. En nog is veel niet meer normaal.

De coronacrisis overviel ons in West-Europa. En zoals bij iedere crisis: wat blijft en wat komt niet meer terug. Of het nu de politiek is, de economie of de Kerk. Welke bedreigingen maar vooral welke kansen biedt deze tijd de parochies? Dat is de inzet van de bundel *Kerk in tijden van corona*. Kerkleiders, theologen en aanjagers van het leven in onze kerken komen met hun inspirerende gedachten over de relatie tussen online-vieren en fysieke vieringen op anderhalve meter. Maar ze doen ook de suggestie tot huiskringen om aan

het verlangen naar gemeenschapszin en gelovige verdieping tegemoet te komen. Deze bundel is een must voor iedere parochiebestuurder en -vrijwilliger die zich zorgen maakt over de toekomst van de plaatselijke geloofsgemeenschap. Prins Carlos, Sylvester Eijffinger en Paul van Geest hebben een interessante bezinning geschreven bij deze coronacrisis. Geeft het virus geen aanleiding om anders met de schepping om te gaan? Nodigt het virus ons niet uit om eerst de nood te lenigen van arme landen om ons heen? En vraagt deze pandemie niet

om een ander beeld van God, die van de barmhartigheid die met ons meetrokt in onze angst en in ons sterven? Dit boek is een bestseller die zelfs de talkshow van Op1 haalde.

Kerk in tijden van corona

Herman Van Rompuy, Sam Goyvaerts, Erik Borgman, Mirjam Spruit
ISBN 9789493161382
www.adveniat.nl | € 19,50

Wat is wijsheid? Enige gedachten over de natuur, de economie en de zin van het leven na de coronacrisis

rins Carlos de Bourbon de Parme, Sylvester Eijffinger, Paul van Geest
ISBN 9789493161344
www.adveniat.nl | € 14,90

Kerst, mis het niet

Ook Kerst is anders in dit coronajaar 2020. Laten we zelf dan ook anders met Kerstmis omgaan. Niet zoals gewoonlijk op kerstavond aanschuiven in een toch al overvolle kerkbank voor een sfeervolle kerstviering maar met het drukke hoofd zijn bij te grote cadeaus en de dreiging van mislukte kerstdiners, maar de dagen en weken vóór Kerstmis alvast stil staan bij de betekenis dat God mens geworden is, voor ons, voor jou! Binnenkort verschijnen er twee boekjes die ons willen meenemen op weg naar een meer inhoudelijk vieren van Kerstmis, misschien wel vanuit de gedachte dat straks groots vieren, in overvolle kerkbanken, niet mogelijk is. Met *Vijgjes op weg naar Kerstmis* kunnen we enkele dagen in iedere komende adventsweek onze gedachten alvast naar het kerstfeest laten gaan, zodat de adventskaarsen echt gaan branden. Of begin alvast met *Allerheiligen*. *Van Allerheiligen tot Kerstmis* geeft elke dag een gebed met een korte inspirerende toelichting. Van bisschop Jan Hendriks tot de bekende monnik Anselm Grün, van Herman Finkers

tot Antoine Bodar, van Manon Vanderkaa tot Thomas Quartier. Woorden voor vragen en twijfels, troost en inspiratie, juist in deze donkere tijden, gebeden die het licht van Kerstkind al zichtbaar maken.

Vijgjes op weg naar Kerstmis 2020

Huib Schumacher en Bas Rentmeester
ISBN 9789089724038
www.berneboek.com | € 5,95

Van Allerheiligen tot Kerstmis. Bidden in tijden van afstand en verwachting
diverse auteurs | ISBN 9789493161399
NUR 709 | www.adveniat.nl | € 9,95

Voor parochies is er een bijzondere aanbieding: bij een bestelling van 100 exemplaren *Van Allerheiligen tot Kerstmis* kosten de boekjes maar € 3,00 per stuk.

Heilige Corona: zing voor ons...

Jos Martens componeerde een Mis ter ere van de heilige Corona

In maart kwamen er ook in de agenda van dirigent-organist Jos Martens (35) van de Sint-Odulphusparochie in Assendelft grote gaten. Alle koren zwegen. Geen repetities. Geen kerkvieringen. Martens verleende dit voorjaar enkel zijn muzikale bijdragen aan de digitale zondagsvieringen in Assendelft.

Eind mei, toen bekend werd dat de kerken in juni weer zouden opengaan, ontstond het idee voor deze mis ter ere van de heilige Corona. Martens: “We zaten wat na te praten na de digitale viering op Hemelvaartsdag en zo kwamen we op het protocol voor de openstelling van de kerken, dat toen net was gepubliceerd. Koorzang was nog steeds uitgesloten; alleen zang met een cantor was mogelijk. Ik dacht: wat gaan we dan zingen? En zo ontstond het idee om een mis ter ere van Corona te componeren. De heilige dan.”

In een periode van ongeveer een maand componeerde Martens, die al verschillende missen op zijn naam heeft staan, de verschillende misdelen. Samen met mezzosopraan Angelique Broerse-van Hal werd de mis geoefend en ingezongen voor YouTube. Martens: “Ik heb deze mis gecomponeerd voor een solostem of

Fotografie: A. Broerse-van Hal.

een klein koortje van ongeveer vier zangers. De mis is ook kort, beknopt. Alles bij elkaar duurt ze ruim zes minuten. Ik denk dat het zingen van deze mis niet moeilijk is, maar ik wilde er wel een uitdaging inleggen voor de gemiddelde parochiële koorzanger.” Kenmerkend voor de hele mis is een viertonig motief (G-A-Fis-E), dat in verschillende hoogten en hoedanigheden in alle misdelen aanwezig is. “Het was niet het eerste wat in mijn hoofd kwam maar het is wel het *leitmotiv* geworden”, aldus Martens.

“Wat als eerste op papier stond, was een stijgende, smekende, melodie uit het Kyrie. Ik wilde het smekende aspect - Heer, ontferm U - uit het Kyrie vastleggen.”

Het Gloria heeft daarentegen veel snelheid. “Ja, het gaat achter elkaar door. Ik dacht: de mensen willen vast niet te lang in de kerk zitten vanwege corona.” Het Gloria valt in drie delen uiteen: een licht en opgewekt gedeelte vanaf het *in terra pax*. Vanaf *Domine Deus Agnus Dei* wordt het een stuk ingetogener om in het laatste deel (vanaf *quoniam tu solus*) de melodie van het begin van het Gloria weer te hernemen. “Het is en blijft een lofzang voor God”.

De angst en dreiging die zo voelbaar was in het begin van de coronacrisis zijn terug te horen in het Sanctus. Martens: “De muziek heeft in het Sanctus inderdaad een ondertoon gekregen. We zingen over ‘God der hemelse machten’ en dat ‘hemel en aarde vol zijn van zijn heerlijkheid’ maar op dat moment leek niets ‘heilig’ en ‘almachtig’. Ook in het Agnus Dei heb ik – onbewust maar toch – iets van de pandemie verwerkt. Muzikaal kenmerkt het Agnus Dei zich door korte woorden en afgekapte stiltes: Ag – nus De – i. ‘t Behoort wat hortend en stotend gezongen te worden, ware het een beetje ademnod, maar vooral ook de verklanking van de onzekerheid, vertwijfeling en toch ook

QR-code

Klik hier met uw smartphone en beluister de misgezangen.
www.youtube.com/watch?v=c_iTJR8V1Q

H. Corona van Egypte leefde in het midden van de tweede eeuw. Zij is verbonden met de heilige Victor, een Romeinse soldaat die in Damascus (Syrië) werd gemarteld en onthoofd. Corona stond hem bij. Daarom werd ook zij terechtgesteld. Ze werd met touwen aan twee neergebogen palmbomen vastgebonden. De palmbomen werden vervolgens losgelaten... Haar feestdag is, net als Sint Victor, op 14 mei. Ze wordt afgebeeld met palmtakken.

weer de angst die de coronacrisis met zich meebracht. Maar ook: waar gaat het heen? Het *dona nobis pacem* eindigt in majeur, in een open einde. Zo voelt de nabije toekomst ook.”

Inmiddels is deze mis al een paar keer gezongen op de zondag in Assendelft. Hoe reageerden de gelovigen? Martens: “Ik heb best veel enthousiaste en positieve reacties ontvangen, alhoewel sommigen ook wel aan de muziek moesten wennen. Ik heb niet alleen mijn coronamis uitgevoerd maar ook twee andere, die dit voorjaar door collega’s gecomponeerd zijn: de ‘Missa Corona’ van Wouter van Belle uit Utrecht en de ‘Missa in simplicitate’ van Hans Leenders uit Maastricht.”

Met de feestdag van Sint Cecilia in aantocht, op 22 november, heeft de coronacrisis de kerkmuziek anno 2020 ook geïnspireerd. ■

Eric van Teijlingen

Interesse om de *Missa in honorem sanctae Coronae* van Jos Martens met uw (parochie)koor uit te voeren? Mail voor de partituur (naast voor solozang of klein koor, unisono, is ook een versie voor vierstemmig koor beschikbaar) naar josmartensmuziek@gmail.com

Naast *Dionysius in beeld*, dat zes keer per jaar verschijnt, heeft de H. Dionysiusparochie in **Heerhugowaard** ook een uitgebreide en informatieve website. Zo kun je de dagelijkse Schriftlezingen vinden op deze website: www.dionysiusparochie.nl/liturgie/lezingen. Ideaal voor pastores, lectors (m/v) als voorbereiding op een viering of voor parochianen die thuis de vieringen digitaal volgen in hun eigen parochie. De website van ons Mariaheiligdom biedt deze service ook: www.olvternood.nl (kijk onderaan bij 'nieuws' en 'dagelijks brood, lezingen...').

Foto: Dirk Plasmeijer

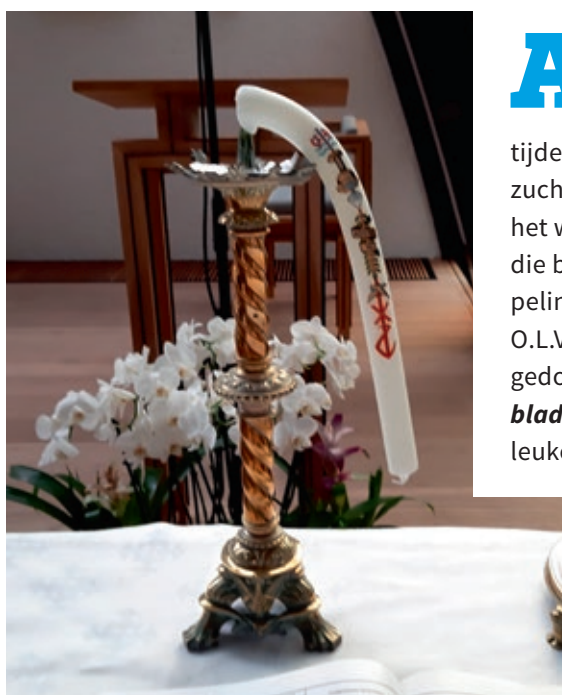
Parochianen van Sint Jans Geboorte in **De Kwakel** moeten gedacht hebben: 'Wat klinkt dit helder?' toen ze in juni hun kerk weer mochten betreden. En dat allemaal dankzij een nieuwe geluidsinstallatie en nieuwe ringleiding in de kerk, vermeldt hun parochieblad **Het Lopend Vuurtje**. De vlag kan uit... En dat kan sinds kort ook! Op basis van het parochiestempel is door parochiaan Dirk Plasmeijer een ontwerp gemaakt en wapperen er sinds begin september prachtige baniervlaggen op het kerkplein en in de kerktuin.

Foto: Petra Reus

Vanuit de verte is de toren van de 'kathedraal van het Noorden' te zien. Ook 's avonds en 's nachts, want de wijzerplaten van het uurwerk zijn verlicht. Hoewel... de laatste maanden, dit voorjaar, niet meer. Steeds meer lampjes gingen stuk. Daarom is deze verlichting eind september vervangen. Er zijn duizend nieuwe ledlampjes aangebracht. Om de kosten van zo'n tienduizend euro te betalen is de parochie Sint Jan de Doper in **Langedijk** een leuke actie gestart, aldus de **Rondom de Doper**. Wie tien euro (of meer) overmaakt, ontvangt ook nog een leuk lichtje...

Twintig jaar alweer!? Het is dit najaar twintig jaar geleden dat in **Hoofddorp** achter de kerk de eerste werkzaamheden werden verricht om een weiland om te toveren tot de prachtige Bijbelse tuin die het nu is. Er werden (Bijbelse) bomen en struiken geplant, er kwamen diverse beelden voorstellende Bijbelse taferelen, een mooie 3D-kruisweg en een labyrint. Het werd al met al een oase van rust, verbeelding, inspiratie en bezinning. Het bezoeken waard. Niet alleen of met een paar. Ook zeer geschikt voor parochiële groepen en kinder-, tiener- en jongerengroepen. Info: www.bijbelsetuininhoofddorp.nl

Afgelopen augustus noederden we weer diverse warmte- en duurrecords tijdens een hittegolf. De natuur zuchtte, mens en dier hadden het warm. Ook deze doopkaars, die bedoeld was voor een doeping die op 15 augustus in de O.L.V.-Geboortekerk in **Halfweg** gedoopt zou worden. **Parochieblad Meerliede** plaatste deze leuke foto.

Caritas ligt Ernst Meyknecht na aan 't hart

Eind dit jaar neemt Ernst Meyknecht (66), stafmedewerker caritas bij het bisdom, afscheid. Hij gaat met pensioen. Zijn directe collega Corine van der Loos sprak namens *SamenKerk* met hem over de Kerk en het belang van caritas. Ook zijn persoonlijke geloof kwam daarbij ter sprake. Caritas ligt Meyknecht na aan 't hart.

e hebt 30 jaar gewerkt in ons bisdom. Vertel eens?

Ernst Meyknecht: Ik heb na mijn theologiestudie als pastoraal werker gewerkt (in Amsterdam-Noord en in Ouderkerk aan de Amstel) en diaconaal opbouwwerker in het dekenaat Haarlem. Vanaf 2010 als stafmedewerker bij het bisdom. Toen ik studeerde was het beeld dat door het toekomstige priesterkort we leken gelovigen moesten gaan trainen. Dus dat betekende veel cursussen geven. Deze tijd vraagt om een andere aanpak. Ik denk dat jongere generaties meer op zoek zijn een stukje bezieling. Dat is eigenlijk terug naar: waar ging het ons ook alweer om? Waartoe zijn wij op aarde? Waarom zijn we nu eigenlijk katholiek? Waarom willen wij de weg van Christus volgen? En je komt er niet meer met vage kreten van 'we moeten lief zijn voor elkaar'. Ons geloof is weerbarstiger, uitdagender en confronterender.

Wat betekenen Christus en zijn Kerk voor je?

De Kerk is mijn plek. Het is de Kerk die, zeker in de onzekere tijd waarin we zitten, een droom vasthoudt van deze wereld, maar dan omgekeerd. Omdat het een plek is van hoop, een plek waar je goedwillende mensen vindt die zich niet laten meeslepen door haat, venijn of teleurstelling, maar die iedere keer toch weer zeggen: we gaan naar die eucharistie. We breken het brood, we delen de wijn en we geloven dat God daar dan met ons is. Zolang mensen samen het brood breken is er geen oorlog, dan is er hoop tussen mensen. Voor mij wordt dat vervolgens heel concreet in de caritas. De kern van de caritas is dat je een relatie met de ander aangaat op een gelijkwaardige manier, als mens die vriendschap zoekt met andere mensen. Dat kunnen mensen zijn die het materieel slecht hebben, maar ook mensen die vastzitten in weelde én angst. Daar gaat het om en daar ligt ook de toekomst van de caritas, dat we relaties hebben met mensen en van daaruit kunnen vragen: Kan ik er zijn voor jou?

Waarom is caritas belangrijk?

Bij caritas moet je bedenken dat je een verhalenverteller bent, die de verhalen opdiept bij de mensen over pijn

en verdriet, hoop en wanhoop en teleurstellingen en uitzicht. Verhalen vertellen is ook dromen. Wat kunnen wij anderen bieden, of de samenleving. Caritas is niet alleen mensen bijstaan in nood, maar ook onrecht signaleren en aanklaarten. Het verhaal vertellen van asielzoekers of van iemand die in de schulden zit en er niet meer uitkomt. Dat is de waarde van ons verhaal en ons protest. Het is gebaseerd op echte relaties en niet alleen op theorie.

Wat kunnen parochies doen?

Heel veel! Ten eerste is een parochie goed in het leggen van verbanden en verbinding. We zijn nog steeds een gemeenschap, wat veel betekent voor mensen. Het is een plek van ontmoeting. De jongere generaties stappen minder snel een kerk binnen, maar via sociale media kunnen we ze wel bereiken. Caritas, zorgen voor elkaar, het hart gericht op de nood van de medemens kan ons helpen andere mensen, ook jongeren te bereiken.

Zolang mensen samen het brood breken is er geen oorlog, dan is er hoop tussen mensen

Caritas is een uitstekende manier om contact te leggen. Als niet-kerkelijke mensen horen over zaken als voedselbanken, SchuldHulpMaatje en inloophuizen en dat kerken daar initiatieven namen, dan vinden ze dat fantastisch.

Wat wil je tot slot nog meegeven?

Vertel aan elkaar waar het ten diepste ook alweer over gaat. Jezus heeft geen monumentenwacht opgericht. Hij is een weg gegaan en nodigt ons uit om dat ook te doen. Dat is geen makkelijke weg, maar wel de moeite waard. Het is de weg naar Gods liefde. ■

Corine van der Loos

Periodiek geven

Fijn voor de parochie
fiscaal fijn voor u

R

egelmatig maken parochianen gebruik van een overeenkomst voor hun financiële steun aan de kerk. Dat is een goede ontwikkeling, want het levert een fiscaal voordeel op. Wilt u ook overwegen een overeenkomst af te sluiten voor de

actie Kerkbalans? U helpt de parochie ermee, en uzelf! Hieronder vindt u een uitleg over de voordelen en hoe het werkt.

De parochie is een Algemeen Nut Beogende Instelling (ANBI). Wanneer u periodiek geeft en dat laat vastleggen in een overeenkomst tussen u als gever en de parochie als ANBI, is uw gift fiscaal volledig aftrekbaar voor de inkomstenbelasting. Zo'n overeenkomst met de parochie is eenvoudig te regelen. Het precieze fiscale voordeel is afhankelijk van de hoogte van de gift en van uw inkomen. In praktijk zal het vanaf een bijdrage van circa € 12,50 per maand de moeite lonen. Via www.berekenhet.nl kunt u dit uitrekenen.

Uw gift is een periodieke gift als:

- de gift is vastgelegd in een schriftelijke overeenkomst;
- de bedragen (minstens één keer per jaar) worden overgemaakt naar de ANBI die in de overeenkomst wordt genoemd;
- de bedragen steeds (ongeveer) even groot zijn;
- de bedragen minimaal vijf jaar achter elkaar worden overgemaakt naar dezelfde instelling;

De periodieke gift eindigt op de einddatum van de overeenkomst (minimaal na vijf jaar) of bij het overlijden van de gever en/of eventueel zijn of haar partner. Wanneer de gever bijvoorbeeld onverhoopt werkloos wordt

of door andere omstandigheden niet meer aan de minimale looptijd kan voldoen, kan bij de Belastingdienst een vrijstelling worden aangevraagd en hoeft het fiscale voordeel niet te worden terugbetaald.

Hebt u nog vragen of wilt u graag een overeenkomst met de parochie afsluiten? Neem dan contact op met uw parochie. Die kan u doorverwijzen naar de juiste persoon.

Onderhoud van het kerkgebouw en ook het pastoraal team, missionaire en maatschappelijke projecten kosten geld. Daarom is er de actie Kerkbalans. Geeft u om uw kerk? Doe dan mee. Samen kunnen we van betekenis zijn en blijven voor de mensen om ons heen. Elke bijdrage is welkom, groot of klein, ieder naar eigen vermogen. ■

Nalaten aan de parochie

Dat wil zeggen: niet nu, maar wel later schenken. U neemt uw parochie op in uw testament. Waar goede doelen ruim 10% van hun inkomsten uit nalatenschappen ontvangen, ligt dit percentage bij kerkelijke doelen op 1%, blijkt uit onderzoek. In nalatenschappen liggen dus ook kansen voor inkomsten van parochies. Maak als parochie kenbaar dat nalaten aan de parochie ook een mogelijkheid is.

Ook in het najaar is het heiligdom Onze Lieve Vrouw ter Nood een heerlijke plek om tot rust te komen in een gemoedelijke sfeer. Juist nu de dagen korter worden is het fijn om even dicht bij de Heer te zijn of een kaarsje op te steken bij de heilige Moeder om haar voorspraak te vragen in tijden van nood en verdriet.

Tot ziens op het heiligdom

H

et Oesdom ook in de herfst en winter geopend

Vaste bezoekers van het heiligdom hebben het reeds gemerkt, het 'Oesdom' is onlangs uitgerust met een geavanceerd koffiezet-apparaat, voorzien van diverse heerlijke koffiesoorten. Ook is de catering uitgebreid met (versgebakken) taart, sandwiches en andere heerlijke versnaperingen.

Diverse activiteiten en filmavonden

Ons geloof biedt - in deze onzekere tijden - troost, kracht en houvast. Het is heel belangrijk om dit te kunnen delen en om samen te zijn. Om mensen, met inachtneming van de coronamaatregelen, bij elkaar te brengen heeft het heiligdom een afwisselend en inspirerend programma samengesteld, met de bedoeling mensen dicht bij de Heer te brengen, de band met Hem te versterken, zodat zijn kracht en troost dieper zal worden ervaren.

Naast de al bestaande activiteiten, zoals de Familiedagen, 'Meet & Greet the Lord', de jongensgroep, meisjesgroep en de kapeldagen, zullen er ook drie filmavonden worden georganiseerd rond Bijbelse- en maatschappelijke thema's. De avonden staan gepland op de donderdagen 15 oktober, 12 november en 10 december.

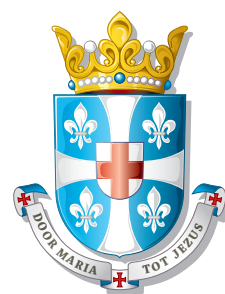
Twee films zijn reeds bekend, te weten 'The devil and Father Amorth', een documentaire uit 2017 over de exorcist van het Vaticaan, *padre Gabriele Amorth*, en de film 'Unplanned' uit 2019 over het waargebeurde verhaal van een abortusarts die pro-life-activiste werd. De avonden worden begeleid door een priester met kennis van het onderwerp van de avond, zodat er ook ruimte is tot het stellen van vragen. Op de website kunt u het programma, de aanmeldprocedure en meer informatie terugvinden.

Welkom

U bent welkom voor inspirerende retraites, bezinningsdagen en wandelingen in de mooie omgeving. Maar ook een één- of meerdaags verblijf, vergadering, bijeenkomst of (jeugd- of jongeren)evenement is bij ons in goede, vooral gastvrije, handen. ■

Heiligdom en gastenhuis
O.L.V. ter Nood
Hoogeweg 65 Heiloo
T 072-5051288
www.olvternood.nl
info@olvternood.nl

Geïnspireerd door het terugtreden van mgr. Jos Punt en het aantreden van mgr. Jan Hendriks op 1 juni schreef bisdompriester Jan Duin onderstaand gedicht. Hij heeft meerdere kerkliederen op zijn naam staan (zoals: wie in de schaduw Gods mag wonen) en hij is ook de schrijver van het eucharistisch gebed getiteld 'Machtige God' (nummer VI in het missaal).

Twee bisschoppen

*De oude bisschop gaat, de jonge komt.
God gaat met ons zijn goddelijke gangen.
De herdersstaf, zijn steun, zijn kerkkolom
geeft hij met heimwee en vervuld verlangen
aan wie de bisschopstroom nu zal betreden.
Johannes is zijn naam. Hij ziet hem aan
en vult zijn beide handen met gebeden,
nu die de brug van hier naar daar zal slaan.*

*Hoog in de kathedraal hoor ik het zingen
van de afwezigen die hier toch zijn,
van hen die kwamen en zijn heengegaan,*

*gemijterd, Godgebonden door hun ringen.
Al ging het van oase en woestijn,
de vlam van Gods aanwezigheid blijft aan.*

Agenda Wijzigingen voorbehouden

Oktober 2020

4 OKTOBER Wereldmissiedag van de kinderen

18 OKTOBER Missiezondag (zie pagina 7)
www.missio.nl

31 OKTOBER Priesterwijding Bert Glorie

November 2020

8 NOVEMBER Willibrordzondag
(zie pagina 6) | www.oecumene.nl

15 NOVEMBER Caritaszondag (zie pagina 6)

22 NOVEMBER Jongerencollecte (zie pagina 22)

29 NOVEMBER Start van de Advent en nieuw kerkelijk jaar, ook de start van de Adventsactie
(zie pagina 6) | www.adventsactie.nl

December 2020

14 – 18 DECEMBER Week van het katholiek onderwijs | www.nksr.nl

**Roept God je
misschien
om priester
te worden?**

**Kom naar het
Oriëntatieweekend van
6-8 maart in Heiloo!**
Kijk voor meer info op
www.willibrordseminarie.nl

GROOTSEMINARIE ST. WILLIBRORD
Hoogeweg 65, 1851 PJ Heiloo
T 072 505 1288

Wilt u de priesteropleiding steunen?
Uw gift is zeer welkom op rek.nr.
NL64 INGB 000 000 5464
t.n.v. Het Grootseminarie

VREEKER BEGRAAFPLAATSSERVICE

Met zorg betrokken

- Grafdelven
- Graven ruimen
- Op- en herbegraven
- Grafkelders
- Urnen bestemmingen
- Renoveren en herindelen
- Onderhoudswerkzaamheden
- Oplossingen voor grondwateroverlast
- Knekelputten
- Grafbekisting, loopplanken en transportkar

De Hout 47, 1607 HB Hem | T: 0228-544484 | F: 0228-544651
info@begraafplaatsservice.nl | www.begraafplaatsservice.nl

Tips om viering via tv of digitaal mee te vieren

Creëer een plaats van gebed met een kruisbeeld of een icoon en een kaars. Geen kopjes koffie op tafel en de telefoon uit. Ontsteek de kaars (of kaarsen) vlak vóór het begin van de uitzending.

Doe zo veel als mogelijk actief mee: maak het kruisteken aan het begin en einde van de viering; bekruis je hoofd, mond en hart bij het beluisteren van het evangelie; ga eventueel staan op de momenten dat je dat in de kerk ook doet.

Spreek de (vaste) antwoorden hardop uit, zoals “wij danken God” en “en met uw geest”. Bid het Onze Vader mee en wens de mensen in de huiskamer en op de televisie/computer ook de vrede. Het maakt je meer deelgenoot van de viering.

Bid bewust mee met de gebeden van de voorbede. Bidden voor elkaar is de basis van de gemeenschap: voor de zieke, eenzame en/of oudere medegelovige (die ook aan huis gebonden is), maar ook voor de jonge gezinnen, de zorgmedewerkers, andere noden van mensen, de Kerk en de samenleving.

Doe mee met de collecte voor de geloofsgemeenschap: maak een bedrag over aan de parochie. Alleen zó kan de parochie de digitale verbinding bekostigen.

Geestelijke communie: als deelname aan de communie niet mogelijk is, bid onderstaand gebed of met eigen woorden dat in gemeenschap met velen Jezus Christus in ons hart en leven aanwezig mag zijn met zijn liefde, hoop en kracht.

Mijn Jezus, ik geloof dat U in het Allerheiligst Sacrament tegenwoordig bent. Ik bemin U boven alles en wens U in mijn hart te verwelkomen. Nu ik niet de communie daadwerkelijk kan ontvangen, vraag ik van U de genade van de geestelijke communie. Omhels mij en zuiver mijn verlangen naar de hemelse Vader. Draag mij in uw Geest en laat mij nooit van U gescheiden worden. Amen.